

*Załącznik
do Uchwały nr XIX/161/09
Rady Miejskiej Żerkowa
z dnia 31 sierpnia 2009 r*

GMINNY
PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
DLA MIASTA I GMINY ŻERKÓW
NA LATA 2009 - 2012

URZĄD MIASTA I GMINY
ul. Adama Mickiewicza nr 5
63 – 210 ŻERKÓW

MAJ 2009

SPIS TREŚCI:

1. Wstęp

- 1.1. Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami
- 1.2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.
- 1.3. Postanowienia ogólne

2. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego.

- 2.1. Zakres opieki nad zabytkami sprawowanej na obszarze gmin, określony przez opracowania odnoszące się do Wielkopolski
- 2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego
- 2.3. Wielkopolski Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2008 – 2011

3. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy Żerków

- 3.1. Obiekty wpisane do rejestru zabytków z terenu gminy Żerków
- 3.2. Obiekty zewidencjonowane przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora zabytków wskazane do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków
- 3.3. Zabytkowe parki z terenu gminy Żerków
- 3.4. Krajobraz kulturowy gminy
- 3.5. Zabytki archeologiczne

4. Uwarunkowania wewnętrzne opieki nad zasobami dziedzictwa i krajobrazu kulturowego na obszarze Miasta i Gminy Żerków.

5. Stan zachowania zabytków nieruchomych i ruchomych.

6. Cele gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami)

7. Kierunki realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

8. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.

9. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami.

10. Źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami - do określenia przez gminę.

1. Wstęp

GMINA ŻERKÓW

położona jest w północno-wschodniej części powiatu jarocińskiego województwa wielkopolskiego. Oddalona jest 67 km od Poznania a 11 km od miasta powiatowego Jarocina. Obszar gminy wynosi 17.050 ha. Gminę zamieszkuje ok. 11 tys. mieszkańców i dzieli się na 21 sołectw:

- Antonin
- Bieździadów
- Brzostków
- Chrzan
- Chwałów
- Dobieszczynna
- Komorze
- Lgów
- Lisew
- Lubinia Mała
- Ludwinów
- Miniszew
- Paruchów
- Pawłowice
- Prusinów
- Raszewy
- Sierszew
- Stęgosz
- Szczonów
- Żerniki
- Żółków

Siedzibą władz gminy jest miasto Żerków położone na starym szlaku wrocławsko – toruńskim, na Wale Żerkowskim Wysoczyzny Mieszkowskiej. Zróżnicowany krajobraz i specyficzna rzeźba terenu pochodzenia polodowcowego sprawił, że okolicę tę nazwano „Szwajcarią Żerkowską”. Północną granicę gminy wyznacza rzeka Warta i Pradolina Warciańsko-Odrzańska, wschodnią wody rzeki Proсны. Ponadto zasoby wód powierzchniowych stanowią rzeki Lutynia i Lubieszka. Zróżnicowane ukształtowanie terenu oraz bogate walory przyrodnicze zdecydowały o rolniczym wykorzystaniu gruntów. Piękno form krajobrazu i przyrody przyczyniły się do utworzenia w północno – zachodniej i środkowej części gminy w 1994 roku Żerkowsko – Czeszewskiego Parku Krajobrazowego o pow. 15.640 ha. Park stanowi 55,5% powierzchni gminy. Oprócz wspomnianego Parku Krajobrazowego teren gminy obfituje w zabytki historyczne i prehistoryczne. Uwagę przyciągają zabytkowe zespoły dworsko – parkowe ze starodrzewiem, kościoły, zabudowania folwarczne, domy miejskie i wiejskie, które znajdują się w każdym zakątku tego terenu. Z pośród 32 obiektów wpisanych do rejestru zabytków bez wątpienia perłą jest klasycystyczny pałac w Śmiełowie, obecnie muzeum im. Adama Mickiewicza. Żerków również na artystach wywierał niepowtarzalne wrażenie. Piękno żerkowskiego krajobrazu dostrzegł i uwiecznił na swoich rycinach z pocz. XX wieku malarz rodem z Żerkowa Jacob Steinhardt.

W skali międzynarodowej gmina Żerków współpracuje z gminą holenderską Aa en Hunze w Gieten.

1.1. Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Opracowanie Programu ma na celu poprawę stanu zachowania gminnego środowiska kulturowego w oparciu o istniejące instrumenty prawne i działania ochronne. Pośrednim efektem wdrażania Programu ma być, poza poprawą środowiska kulturowego, podniesienie poziomu edukacji lokalnej społeczności oraz

zwiększenie świadomości historycznej i kulturowej mieszkańców gminy, włącznie z uwrażliwieniem ich na prawidłowe utrzymanie i ochronę środowiska kulturowego. Gminny program opieki nad zabytkami stanowi element składowy programów opieki nad zabytkami jednostek terytorialnych wyższych szczebli, począwszy od powiatowego, przez wojewódzki, na krajowym skończywszy i w zależności od bogactwa kulturowego danej gminy wpływa on na nie w mniejszym lub większym stopniu lub je determinuje. Art. 85 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami stanowi, że „w krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami określa się, w szczególności, cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposób finansowania działań a także harmonogram ich realizacji”.

Analogicznie zapis ten odnosi się do opracowań na niższych szczeblach administracyjnych.

Cele opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami zostały określone w art. 87, ust. 2 ww. Ustawy.

Program opieki nad zabytkami ma na celu:

- 1.1.1. Włączenie problematyki ochrony zabytków do bieżących zadań Gminy Żerków,
- 1.1.2. Uwzględnienie uwarunkowań prawnych związanych z opieką nad zabytkami w życiu codziennym lokalnej społeczności,
- 1.1.3. Rozpoznawanie potrzeb dotyczących podejmowania działań zmierzających do zahamowania procesów degradacji zabytków i doprowadzenia do poprawy stanu ich zachowania,
- 1.1.4. Ekspozowanie zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego
- 1.1.5. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych,
- 1.1.6. Tworzenie warunków współpracy samorządu lokalnego z właścicielami zabytków dla zapewnienia ich opieki.

1.2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

- ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1591 z późniejszymi zmianami)
- ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami)
- rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielenia dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. Nr 112, poz. 940 z późniejszymi zmianami)
- uchwała nr XXIV/179/06 Rady Miejskiej Żerkowa z dnia 22 sierpnia 2006

roku w sprawie zasad i trybu postępowania, udzielania i rozliczania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane dla obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków nie stanowiących własności gminy Żerków

- rozporządzenie/2004 Wojewody Wielkopolskiego w sprawie ustanowienia planu ochrony rezerwatu przyrody „Czeszewski Las” w Nadleśnictwie Jarocin
- obszar chronionego krajobrazu
- rozporządzenie nr 1 Wojewody Kaliskiego i Wojewody Poznańskiego z dnia 17 października 1994 roku w sprawie utworzenia Żerkowsko – Czeszewskiego Parku Krajobrazowego.

1.3. Postanowienia ogólne

Ileć w niniejszym programie jest mowa o:

- ustawie - rozumie się przez to ustawę z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami)
- Programie - rozumie się przez to „GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2009 – 2012”
- Gminie - rozumie się przez to Gminę Żerków

2. Uwarunkowania zewnętrzne opieki nad zasobami dziedzictwa kulturowego.

Za uwarunkowania zewnętrzne ochrony kulturowej uważa się relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowanymi na poziomie kraju, województwa i powiatu, a przede wszystkim strategii rozwoju województwa wielkopolskiego, planem zagospodarowania przestrzennego województwa i innymi dokumentami o zasięgu powyżej szczebla gminnego.

2.1. Zakres opieki nad zabytkami sprawowanej na obszarze gminy, określony przez opracowania odnoszące się do Wielkopolski.

- Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku
„Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2020” jest dokumentem opracowanym przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, a przyjętym przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego dnia 19 grudnia 2005 r.

Strategia określa uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju województwa. Ustalenia zawarte w w/w dokumencie stanowią podstawę do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa, przez co mają bezpośredni wpływ na zachowanie i poprawę krajobrazu kulturowego.

Celem głównym „Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego” jest poprawa jakości przestrzeni województwa, systemu edukacji, rynku pracy, gospodarki oraz sfery społecznej skutkująca wzrostem poziomu życia

mieszkańców, ma być on realizowany przy pomocy celów strategicznych i operacyjnych. Największe znaczenie dla dziedzictwa kulturowego ma cel strategiczny „Dostosowanie przestrzeni do wyzwań XXI wieku”, który osiągnięty będzie przez realizację celów operacyjnych, w tym celu operacyjnego pt.: „Wzrost znaczenia i zachowania dziedzictwa kulturowego”, cyt. „Dziedzictwo kulturowe w rozwoju Wielkopolski pełni kilka funkcji. Jest ono czynnikiem integracji społecznej, stanowi instrument promocji regionu oraz przyczynia się do rozwoju gospodarczego, gdyż może być bazą dla turystyki i usług kulturalnych. Szczególnie ważnym elementem tego dziedzictwa jest wielkopolska kultura przedsiębiorczości.

Cel ten realizowany będzie przede wszystkim poprzez:

- inwestycje w instytucje kultury
- ochronę dorobku kulturowego
- wsparcie działań powiększających dorobek kulturalny regionu
- promocje aktywności kulturalnej mieszkańców.”

Żerków i okolice to teren o uznanych od dawna wysokich wartościach krajoznawczych i turystycznych. Odwiedzających przyciąga przede wszystkim atrakcyjny krajobraz pochodzenia polodowcowego, który w tej okolicy – gdzie pradolina styka się z wysoczyzną i wzniesieniami morenowymi – obfituje w rozległe i dalekie widoki. Szczególną rolę odgrywa na tym terenie Warta, a często zmieniający się krajobraz brzegów rzeki należy do największych tutejszych atrakcji. Dla podkreślenia walorów krajobrazowych tego terenu na początku XX wieku odwoływano się do nazwy „Polska Szwajcaria” a w latach międzywojennych nazwano że jest to „Szwajcaria Żerkowska”.

2.2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego uchwalony przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwałą Nr XLII/628/2001 w dniu 26 listopada 2001 r.

Plan ten nie ma rangi prawa miejscowego, jest jednak wiążący, ponieważ:

- jego ustalenia muszą być uwzględnione w uchwalanych przez organy samorządu terytorialnego studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, z którymi z kolei musi być spójny każdy opracowany miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego ,
- w planie zapisane zostają wszystkie zadania rządowe i samorządu województwa służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych ze wskazaniem obszarów, na których przewiduje się realizację tych zadań.

Podstawowym celem planu jest harmonijny i zrównoważony rozwój obszaru całego województwa. Pojęcie „zrównoważony rozwój” łączy w sobie: ład społeczny, ład ekonomiczny ład ekologiczny oraz najbardziej podkreślony ład przestrzenny wyrażający się dążeniem do harmonijności, uporządkowania i proporcjonalności wszystkich elementów środowiska człowieka.

Plan uznaje, że podstawową zasadą pozwalającą na zachowanie dóbr kultury dla przyszłych pokoleń jest bezwzględne przestrzeganie obowiązującego w tym zakresie prawa. Ochrona dziedzictwa kulturowego powinna być realizowana poprzez właściwe zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin. Ochrona dóbr kultury materialnej i niematerialnej jest celem polityki przestrzennej. Plan podkreśla, że elementy naturalne i kulturowe w krajobrazie mogą pozytywnie stymulować inne dziedziny życia jednakże pod warunkiem m.in. właściwego wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego poprzez dostosowanie funkcji

obiektów dla turystyki, przez dbałość o stan techniczny i estetykę zabytków i otoczenia.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego przyjęto, że:

- ścisłej ochronie konserwatorskiej powinny podlegać tereny, na których zachowały się zespoły przestrzenne wpisane do rejestru zabytków. Celem takich działań jest zachowanie ich historycznego charakteru oraz zapewnienie ochrony i rewaloryzacji;
- należy chronić historyczne układy ruralistyczne oraz zespoły sakralne, pałacowo – parkowe, folwarki, zabytkowe budynki mieszkalne, gospodarcze, szkoły, wiatraki, młyny, gorzelnie i inne elementy specyficzne dla architektury wiejskiej np.: krzyże, kapliczki;
- należy przestrzegać wytycznych konserwatorskich w zakresie nie tylko poszczególnych obiektów objętych ochroną, ale również zasad zagospodarowania zabytkowych układów urbanistycznych;
- należy „odkryć” lokalną architekturę wiejską i zapewnić możliwość wprowadzenia tradycyjnych gabarytów, form dachów, detali i rozwiązań materiałowych do obiektów o współczesnych standardach;
- chronić krajobraz, a w rejonach o najwyższych walorach przyrodniczych i kulturowych wykluczyć realizację obiektów, które charakterem kolidują z otoczeniem;
- szanować kształtowaną tradycyjnie różnorodność form osadnictwa wiejskiego;
- wydobyć w układzie przestrzennym elementy kompozycji urbanistycznej: dominant przestrzennych, osi widokowych, ekspozycji, dolin, skarp, charakterystycznych form terenowych, grup zieleni, alei.

2.3. Wielkopolski Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2008 - 2011.

17 grudnia 2007 roku uchwałą nr XVIII/243/07 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego przyjęto Wielkopolski wojewódzki program opieki nad zabytkami na lata 2008 – 2011. Do powstania tego dokumentu, podobnie jak w przypadku programów gminnych, samorząd województwa został zobowiązany ustawą z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr162 poz. 1568 z 2003 roku).

Zadania Sejmiku Województwa i Urzędu Marszałkowskiego jakkolwiek w sposób istotny różnią się od zadań jakie realizują samorządy, to z uwagi na podejmowaną opiekę nad tym samym dziedzictwem, istotne jest aby dążyć do odszukiwania wspólnych płaszczyzn działania między samorządami różnych szczebli. Niewątpliwie taką wspólną płaszczyzną będą te dobra dziedzictwa kulturowego, których wartość wykracza poza mikroregiony gminy i ma znaczenie w kształtowaniu obrazu dziedzictwa kultury Wielkopolski. Odszukiwanie tych elementów może pomóc samorządom gminy, we współpracy z samorządem województwa, w prowadzeniu działań na rzecz ratowania najlepszych obiektów zabytkowych, ich szerszej promocji itp.

W Wielkopolskim Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami przewidziane jest:

- promowanie powoływania parków kulturowych. Ponieważ wiadomo, że parki kulturowe powoływane są przez samorządy gminne, z zapisu umieszczonego w Wielkopolskim Wojewódzkim Programie Opieki nad zabytkami na lata 2008 – 2011,

można wysnuć wniosek, że Sejmik Województwa Wielkopolskiego przewiduje możliwości pomocy gminom w realizowaniu tych przedsięwzięć.

W programie wymieniono między innymi rejon Żerkowa i Śmiełowa, na terenie którego można powołać park kulturowy,

oraz

- wytyczanie i utrzymywanie szlaków kulturowych. Na terenie województwa wielkopolskiego występuje wiele szlaków dziedzictwa, które stanowią część parków kulturowych i pomników historii. Szlaki te częściowo się pokrywają i uzupełniają, jednak przedstawiają zróżnicowane dziedzictwo regionu.

3. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy Żerków.

Gmina Żerków ma zróżnicowany charakter. Jej północna część jest zalesiona, natomiast południowa ma charakter zdecydowanie rolniczy. Miasto Żerków, siedziba władz gminy liczy ok. 2 tysiące mieszkańców i ma charakter miejscowości turystycznej. Miasto położona na starym szlaku wrocławsko - toruńskim, na Wale Żerkowskim Wysoczyzna Mieszkowskiej – naturalnego regionu w zachodniej Polsce, stanowiącego część Pojezierza Leszczyńskiego położonego pomiędzy Kotliną Śremską na północy, a Wysoczyzną Kaliską na południu. Obszar stanowi zespół wzgórz morenowych, spiętrzony glacytektonicznie, wznoszący się do 161 m n.p.m. Występuje tu mozaika lasów i pól uprawnych, brak jezior. Początki Żerkowa wiążą się z istniejącym w pobliżu dzisiejszego miasta grodem zwanym *Ostrowem pod Wilkowyją* – siedzibą kasztelani. Miasto o metryce średniowiecznej powstałe z przekształcenia wydłużonej owalnicy wiejskiej usytuowanej na osi pn. - pd. Obecny plan z czworobocznym rynkiem wykształcił się w XIX w. zabudowa w rynku zwarta, przeważnie jednopiętrowa. Najcenniejszym obiektem Żerkowa jest barokowy kościół parafialny p.w. ś. Stanisława Bpa. z lat 1710 – 1717. Do nawy przylega zachowana renesansowa kaplica MB wybudowana w latach 1600-1610. Świątynia położona na wysokim wzniesieniu, otoczona murami i barokowa bramą. Na cmentarzu grzebalnym wybudowana została w 1708 r. ze składek mieszkańców ośmioboczna murowana kaplica cmentarna p.w. Św. Krzyża. W północnej części miasta znajduje się zabytkowy kościół poewangelicki w stylu neobarokowym.

Od poł. XVII do XVIII w. dobra żerkowskie były własnością rodziny Radomickich. W tym okresie wybudowano pałac oraz zachowana do dziś bramę wjazdową. Pałac rozebrano przed zakończeniem II wojny światowej. Z zespołu rezydencjonalnego zachowały się fragmenty muru ogrodzeniowego, pozostałości parku krajobrazowego, brama wjazdowa z pocz. XVIII w. murowana, trójkątna, zwieńczona trójkątnym szczytem i stróżówka. Z zabudowy żerkowskiego Rynku do rejestru wpisane są 4 budynki mieszkalne, przy ul. Jarocińskiej 2,.

Cennym zabytkiem na terenie gminy Żerków jest kościół p.w. św. Jana Chrzyciela w Brzóstkowie, wzniesiony w latach 1839-40. Na terenie wsi znajduje się zespół dworski: klasycystyczny dwór murowany, spichlerz. Wokół dworu park z bardzo cennym drzewostanem. W Komorzu ciekawym zabytkiem jest dwór z parkiem oraz duży zespół folwarczny. Zespoły dworskie i pałacowo-parkowe znajdują się także w Przybysławiu, Raszewach i Śmiełowie w Miniszewie znajduje się zespół dworsko-folwarczny. W miejscowości Kretków znajduje się zabytkowy kościół parafialny p.w. Matki Boskiej Pocieszenia wzniesiony w XVIII/XIX w. Perełką gminy Żerków jest drewniany kościół filialny p.w. Narodzenia N.P. Marii w Lgowie, wzniesiony w konstrukcji zrębowej w XVII w. z wybudowana w I poł. XIX w. murowaną kaplicą Gorzeńskich od północy i przybudówką z 1901 r. oraz nową murowaną, dwukondygnacyjną kruchtą od strony południowej. Zabytkowym obiektem drewnianym wpisanym do rejestru zabytków jest dom urzędników majątku

nr 97 w Lubini Małej, o rzadko spotykanej na tych terenach architekturze. Powstał w 2 etapach: starsza część frontowa wzniesiona z belek dębowych w pocz. XIX w. i nowe skrzydło boczne zbudowane z drewna sosnowego z 4 ćw. XIX w.

3.1. Obiekty wpisane do rejestru zabytków z terenu gminy Żerków

Wykaz zabytków nieruchomych

Brzostków

- kościół parafialny p.w. św. Jana Chrzciciela - 1839-40 (nr rej. Kl.-IV-93/1-3/53 z 31.12.1953 r.)
- dwór - 1 poł. XIX w. (nr rej. Kl-IV-73/15/54 z 12.05.1954 r.)
- spichlerz - 1 poł. XIX w. (nr rej. 738?A z 13.09.1964 r.)

Komorze

- zespół dworski - 2 poł. XIX w. (nr rej. 518/A z 22.06.1990 r.)
  - dwór
  - park
  - ogrodzenie
  - szklarnia

Kretków

- kościół p.w. Wszystkich Świętych - XVIII/XIX (nr rej. 453/A z 16.07.1985 r.)

Lgów

- kościół filialny p.w. Narodzenia NMP, drewn. - XVII/XVIII (nr rej. Kl. IV-73/33/54 z 25.05.1954 r. oraz 583/A z 22.01.1991 r.)

Lubinia Mała

- dom urzędników majątku nr 97 - tzw. „dwór” – drewn. Pocz. XIX w. rozbud. 2 poł. XIX w. (nr rej. 118/Wlkp/A z 14.02.2003 r.)

Miniszew

- dwór (nr rej. 479/A z 23.09.1985 r.)

Przybysław

- zespół dworski (nr rej. 520 z 31.12.1990 r.)
  - dwór
  - ogród
  - ogrodzenie

Raszewy

- zespół pałacowy 1887-88, (nr rej. 1391/A z 24.02.1973)
  - dwór
  - park

Śmielów

- zespół pałacowy, k. XVIII - XX
  - pałac (nr rej. kl.IV-73/19/52 z 11.03.1952 r.)
  - park (nr rej. kl. IV-73/121/54 z 12.07.1954 r.)
  - budynki folwarczne (przy zespole pałacowym) k. XVIII w. (nr rej. kl. III-885/13/61 z 27.12.1961 r.)

- spichlerz
- stajnia, ob. obora

Żerków

- układ urbanistyczny (nr rej. 664/A z 15.03.1993 r.)
- kościół ewangelicki ok. 1900 r. (nr rej. 83/Wlkp/A z 22.02.2002 r.)
- cmentarz przykościelny (nr rej. j.w.)
- kościół parafialny p. w. św. Stanisława Bpa (nr rej. 619/A z 16.03.1991 r.)
- kaplica cmentarna p. w. św. Krzyża (nr rej. 990/A z 07.03.1970 r.)
- brama pałacowa ul. Kościelna 3 (nr rej. 27/A z 09.12.1964)
- stróżówka (nr rej. 991/A z 07.03.1970 r.)
- poczta ze stajnią ul. Kościelna 7 (nr rej. 992/A z 07.03.1970 r.)
- dom ul. Jarocińska 1 - 1 poł. XIX w. (nr rej. 996/A z 11.03.1970 r.)
- dom ul. Jarocińska 5/6 - 1 poł. XIX w. (nr rej. 997/A z 11.03.1970 r.)
- dom ul. Rynek 11 (nr rej. 1210/A z 02.09.1970 r.)
- dom ul. Rynek 12 - 1 poł. XIX w. (nr rej. 993/A z 07.03.1970 r.)
- dom ul. Rynek 17 - 1 poł. XIX w. (nr rej. 994/A z 11.03.1970 r.)
- dom ul. Rynek 18 - 1 poł. XIX w. (nr rej. 995/A z 07.03.1970 r.)

Wykaz zabytków ruchomych

Brzóstków

- wyposażenie kościoła parafialnego nr rej. 72/B/Ka z 07.02.1975 r.

Gęczew

- figura przydrożna św. Wawrzyniec - nr rej. 53/B/Ka z 26.03.1974 r.

Kretków

- wyposażenie kościoła - nr rej. 57/B/Ka z 14.06.1974 r.
- cmentarz nagrobek Ks. Klaudiusza Antoniego Pochard nr rej. 58/B/Ka z 14.06.1974 r.

Lgów

- wyposażenie kościoła nr rej. 80/B/Ka z 14.02.1975 r.

Śmielów

- wystrój pałacu i oficyn nr rej. 89/B/Ka z 06.03.1975 r.
- pałac polichromia nr rej. 139/B/Ka z 12.01.1955 r.

Żerków

- kaplica cmentarna - nr rej. 90/B/Ka
- wyposażenie kościoła parafialnego p. w. św. Stanisława Bpa – nr rej. 91/B/Ka z 12.03.1975 r.
- wyposażenie kościoła p. w. św. Stanisława Bpa - ołtarze i ambona nr rej. 130/B/Ka z 11.09.1951 r.

Na uwagę zasługuje położony na wzniesieniu ponad centrum **Żerkowa** barokowy kościół parafialny p.w. św. Stanisława Bpa wzniesiony w latach 1710-18 z fundacji Macieja Radomickiego – obecnie odnowiony i prowadząca do parku trójarkadowa barokowa brama wjazdowa z pocz. XVIII w. z herbem Kotwicz z kartuszu.

Na terenie gminy Żerków na uwagę zasługuje:

- w **Śmiełowie** – pałac klasycystyczny z roku 1797 rodziny Gorzeńskich. Budowla składa się z piętrowego korpusu z 4-kolumnowym portykiem jońskim, ćwierćkolistych galerii symetrycznych parterowych pawilonów bocznych o dachach łamanych typu krakowskiego otoczony pięknym parkiem krajobrazowym. Od 1975 roku w pałacu mieści się Muzeum im. Adama Mickiewicza – oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu.
- w **Lgowie** kościół filialny p.w. Narodzenia NMP. Budowla drewniana, jednonawowa z prezbiterium węższym od nawy.
- w **Lubiniu Małym** dom urzędników majątku tzw. „dwór” – drewniany z pocz. XIX w. rozbudowany w 2 poł. XIX w. w kształcie litery „L”. Odnowiony w 2006 roku.

3.2. Obiekty zewidencjonowane przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wskazane do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków.

MIASTO ŻERKÓW

Układ urbanistyczny – k. XIII w. regulacja po pożarze w 1861 r., XIX w.

- Zespół kościoła par. p.w. św. Stanisława Bkp:

- a) kościół murowany, 1600-1610 r.
- b) dzwonnica murowana, 1828 r.
- c) ogrodzenie z 2 bramami mur. z 1 poł. XVIII w.
- d) zespół plebani, ul. Kościelna 9
  - plebania mur. 1856 r.
  - 2 budynki gospodarcze po 1856 r.
  - dom katechetyczny 1915 r.
  - dom 1915 r.

e) zespół cmentarza parafialnego

- kaplica cmentarna p.w. św. Krzyża mur. 1708 r.
- kostnica ob. budynek gospodarczy

- Zespół kościoła poewangelickiego ul. Mickiewicza 32

- kościół mur. 1904 r.
- ogrodzenie mur. ok. 1904 r.

- Przytułek, ob. dom, ul. Kolejowa 2, mur., XIX/XX w.

- Szkoła, ob. dom, ul. Kolejowa, mur., k. XIX w.

- Przedszkole, ul. Kolejowa, mur., 1 ćw. XX w.

- Zespół zajazdu, ul. Kościelna 7 :

- a) zajazd, ob. dom, mur., k. XVIII w., rozbud., k. XIX w.,
- b) stajnia, mur., k. XVIII w.,
- c) stodoła, mur., k. XIX w.

- Strażnica OSP, ul. Kolejowa, mur., l. 20-te XX w.

- Zespół łązienek, ul. Parkowa :

- a) dom, ob. kawiarnia, mur., pocz. XX w.,
- b) stróżówka, ob. dom, mur., l. 40-te XX w.,
- c) dom letniskowy, ob. barak, drew., l. 40-te XX w.

- Pozostałości zespołu pałacowego:

- a) park krajobrazowy, z pocz. XVIII w.,
- b) stróżówka, ob. dom mieszkalny, ul. Kościelna, mur., pocz. XIX w.,
- c) brama wjazdowa, mur., pocz. XVIII w.,
- d) ogrodzenie parku, mur., k. XIX w., i 1926r.

- **Zespół folwarczny – Żółków :**
  - a)dwór rządcy, ob., dom i biura, mur., k. XIX w., przebud. XX w.,
  - b)budynek mieszkalno- gospodarczy, mur., k. XIX w.,
  - c)stajnia i kuźnia, ob. warsztat, mur., k. XIX w.
  - d)obora I, mur., k. XIX w.,
  - e)obora II, mur., k. XIX w.,
  - f)spichlerz, mur.,4 ćw. XIX w.,
  - g)brama wjazdowa, mur./ metal., 4 ćw. XIX w.,
kolonia mieszkalna:
  - h)4 czworaki, ob. domy nr: 6,7,8 i 9, mur., k. XIX w.
- **Dom nr 6**, ul. Cmentarna, mur./szach., k. XIX w.
- **Dom nr 8**, ul. Cmentarna, mur., pocz. XX w.
- **Dom nr 2**, ul. Górki, mur., 1924r.
- **Zespół domu nr 5**, ul. Górki:
  - a) dom, mur., l. 20-te XX w.
  - b) stodoła, mur., 1 ćw. XX w.
- **Zespół domu nr 1**, ul. Jarocińska :
  - a) dom, mur., ok. poł. XIX w.,
  - b) budynek gospodarczy, mur./szach., 2 poł. XIX w.
- **Dom nr 2**, ul. Jarocińska, mur., 2 poł. XIX w., pocz. XX w.
- **Zespół domu nr 3**, ul. Jarocińska, ;
  - a) mur., 2 poł. XIX w.,
  - b) budynek gospodarczy, mur./szach., 2 poł. XIX w.
- **Dom nr 4**, ul. Jarocińska, mur., 2 poł. XIX w.
- **Zespół domu nr 5-6 ;**
  - a) dom, mur., ok. poł. XIX w.,
  - b) budynek gospodarczy, mur., ok. poł. XIX w.
- **Dom nr 7**, ul. Jarocińska, mur., 1 ćw. XX w.
- **Dom nr 10**, ul. Jarocińska, mur., k. XIX w.
- **Dom nr 11**, ul. Jarocińska, mur., 2 poł. XIX w., przebud. XX w.
- **Dom nr 11a**, ul. Jarocińska, mur., 2 poł. XIX w., przebud. XX w.
- **Dom nr 12**, ul. Jarocińska, mur., k. XIX w.
- **Dom nr 15**, ul. Jarocińska, mur., k. XIX w.
- **Dom nr 15a**, ul. Jarocińska, mur., k. XIX w., przebud. XX w.
- **Dom nr 17**, ul. Jarocińska, mur., 1 ćw. XX w.
- **Dom nr 18**, ul. Jarocińska, mur., 2 poł. XIX w., i 1 ćw. XX w.
- **Dom nr 19**, ul. Jarocińska, ob. dom Sióstr Służebniczek, mur., 2 poł. XIX w., 1 ćw. XX w.
- **Dom nr 20**, ul. Jarocińska, mur., 2 poł. XIX w.
- **Dom nr 21**, ul. Jarocińska, mur., 2 poł. XIX w., 1 ćw. XX w.
- **Dom nr 23**, ul. Jarocińska, mur., 2 poł. XIX w., 1 ćw. XX w.
- **Dom nr 24**, ul. Jarocińska, mur., 1863 r.
- **Dom nr 26**, ul. Jarocińska, mur., k. XIX w., przebud. XX w.
- **Dom nr 30**, ul. Jarocińska, mur., k. XIX w.
- **Dom nr 31**, ul. Jarocińska, mur., ok. poł. XIX w., 1928r.
- **Dom nr 33**, ul. Jarocińska, mur., 1911r.
- **Dom nr 1**, ul. Kolejowa, ob. dom i sklep, mur., k. XIX w.,
- **Budynek gospodarczy nr 1**, ul. Kościelna, mur., pocz. XIX w.
- **Zespół domu nr 2**, ul. Kościelna, mur./szach., ok. poł. XIX w.
- **Dom nr 3**, ul. Kościelna, mur., 1923r.
- **Dom nr 4**, ul. Kościelna, mur., 1 ćw. XX w.
- **Dom nr 5**, ul. Kościelna, mur., 1927r.

- **Dom nr 1**, ul. Krótka, mur., 2 poł. XIX w.
- **Dom nr 1**, ul. Mickiewicza, mur., k. XIX w.
- **Dom nr 4**, ul. Mickiewicza, mur., l. 20-te XX w.
- **Zespół domu nr 6**, ul. Mickiewicza :
  - a) mur., ok. 1900r.,
  - b) budynek gospodarczy, mur., k. XIX w.
- **Dom nr 7**, ul. Mickiewicza, mur., l. 20-te XX w.
- **Dom nr 7a**, ul. Mickiewicza, mur., l. 20-te XX w.
- **Dom nr 8**, ul. Mickiewicza, ob. poczta, mur., 1909r.
- **Dom nr 9**, ul. Mickiewicza, mur., l. ćw. XX w.
- **Dom nr 11**, ul. Mickiewicza, mur., pocz. XX w.
- **Dom nr 12**, ul. Mickiewicza, mur., XIX/XX w.
- **Pozostałość zespołu domu nr 13**, ul. Mickiewicza :
  - a) altana, drew./szach., l. 10-te XX w.,
  - b) ogrodzenie z bramą, mur., l. 10-te XX w.
- **Dom nr 16**, ul. Mickiewicza, mur., pocz. XX w.
- **Dom nr 17**, ul. Mickiewicza, mur., pocz. XX w.
- **Dom nr 18**, ul. Mickiewicza, mur., 1937r.
- **Dom nr 19**, ul. Mickiewicza, mur., k. XIX w.
- **Dom nr 20**, ul. Mickiewicza, mur., 1 ćw. XX w.
- **Dom nr 21**, ul. Mickiewicza, mur., k. XIX w. przebud. XX w.
- **Dom nr 22**, ul. Mickiewicza, mur., 1 ćw. XX w.
- **Dom nr 23**, ul. Mickiewicza, mur., pocz. XX w.
- **Dom nr 24**, ul. Mickiewicza, mur., pocz. XX w.
- **Dom nr 25**, ul. Mickiewicza, mur., 2 poł. XIX w.
- **Dom nr 26**, ul. Mickiewicza, mur., pocz. XX w.
- **Dom nr 27**, ul. Mickiewicza, mur., 1 ćw. XX w.
- **Dom nr 28**, ul. Mickiewicza, mur., pocz. XX w.
- **Dom nr 29**, ul. Mickiewicza, mur., pocz. XX w.
- **Dom nr 30**, ul. Mickiewicza, ob. Ośrodek Zdrowia, mur., l. 20-te XX w.
- **Zespół domu nr 31**, ul. Mickiewicza :
  - a) dom, mur., l. 20-te XX w.,
  - b) budynek gospodarczy, mur., pocz. XX w.
- **Dom nr 33**, ul. Mickiewicza, ob. Lecznica Zwierząt, mur., 1924r.
- **Dom nr 34**, ul. Mickiewicza, mur., l. 30-te XX w.
- **Dom nr 36**, ul. Mickiewicza, mur., 1 ćw. XX w.
- **Dom nr 4**, ul. Moniuszki, mur., k. XIX w.
- **Dom nr 5**, ul. Moniuszki, mur., pocz. XX w.
- **Dom nr 6**, ul. Moniuszki, mur., k. XIX w.
- **Dom nr 7**, ul. Moniuszki, mur., pocz. XX w.
- **Dom nr 11**, ul. Moniuszki, mur., k. XIX w., przebud. XX w.
- **Dom nr 17**, ul. Moniuszki, mur., 2 poł. XIX w.
- **Dom nr 18**, ul. Moniuszki, mur., 2 poł. XIX w.
- **Dom nr 20**, ul. Moniuszki, mur., 3 ćw. XIX w.
- **Dom**, ul. Moniuszki, ob.. Biblioteka Publiczna, mur., l. 20-te XX w.
- **Dom nr 2**, ul. Okólna, mur., pocz. XX w.
- **Dom nr 8**, ul. Ogrodowa, mur., k. XIX w.
- **Dom nr 1**, ul. Parkowa, mur., pocz. XX w.
- **Dom nr 1**, ul. Rynek, mur., pocz. XX w.
- **Dom nr 2**, ul. Rynek, mur., pocz. XX w., przebud. XX w.
- **Dom nr 3**, ul. Rynek, mur., 2 poł. XIX w., przebud. XX w.
- **Dom nr 4**, ul. Rynek, mur., 1 ćw. XX w.

- **Dom nr 5**, ul. Rynek, mur., 1 ćw. XX w.
- **Dom nr 6**, ul. Rynek, mur., pocz. XX w. i pocz. XX w.
- **Dom nr 7**, ul. Rynek, 2 poł. XIX w.
- **Dom nr 8**, ul. Rynek, mur., pocz. XX w.
- **Dom nr 9**, ul. Rynek, ob. Bank Spółdzielczy, mur., ok.. poł. XX w.
- **Dom nr 10**, ul. Rynek, mur., 2 poł. XIX w.
- **Dom nr 11**, ul. Rynek, mur., 2 ćw. XIX w.
- **Dom nr 12**, ul. Rynek, mur., ok. poł. XIX w.
- **Dom nr 13**, ul. Rynek, mur., 1 ćw. XX w.
- **Dom nr 14**, ul. Rynek, mur., 1 ćw. XX w.
- **Dom nr 15**, ul. Rynek, pocz. XX w.
- **Dom nr 16**, ul. Rynek, pocz. XX w.
- **Dom nr 17**, ul. Rynek, mur., ok. poł. XIX w.
- **Zespół domu nr 18**, ul. Rynek:
  - a) dom, mur., ok.. poł. XX w.,
  - b) budynek gospodarczy, mur./szach., 2 poł. XIX w.
- **Dom nr 19**, ul. Rynek, mur., k. XIX w.
- **Dom nr 20**, ul. Rynek, mur., 1 ćw. XX w.
- **Dom nr 1**, ul. Targowisko, mur., 4 ćw. XIX w.
- **Dom nr 2**, ul. Targowisko, mur., p. XX w.
- **Dom nr 3**, ul. Targowisko, mur., l. 10-te XX w.
- **Dom nr 4**, ul. Targowisko, mur., l. 20-te XX w.
- **Zespół domu nr**, ul. Targowisko 6
  - a) dom, mur., l. 20-te XX w.
  - b) budynek gospodarczy, mur./drew., 1 ćw. XX w.
- **Dom nr 8**, ul. Targowisko, mur., 2 poł. XIX w., l. 20-te XX w.
- **Dom nr 9**, ul. Targowisko, mur., k. XIX w.
- **Dom nr 10**, ul. Targowisko, mur., k. XIX w.
- **Dom nr 11**, ul. Targowisko, mur., l. 20-te XX w.
- **Dom nr 13**, ul. Targowisko, mur., l. 20-te XX w.
- **Dom nr 15**, ul. Targowisko, mur., pocz. XX w.
- **Dom nr 16**, ul. Targowisko, mur./szach./drew., 2 poł. XIX., przebud.
- **Dom nr 19**, ul. Targowisko, mur., 2 poł. XIX w., l. 20-te XX w.
- **Dom nr 20**, ul. Targowisko, mur., k. XIX w.
- **Zespół domu nr 21**, ul. Targowisko;
  - a) dom, mur., l. 10-te XX w.,
  - b) stodoła, mur., 1 ćw. XX w.
- **Stodoła**, ul. Targowisko, mur., 1ćw. XX w.
- **Dom nr 1**, ul. 700-lecia, mur., k. XIX w.
- **Zespół domu nr 2**, ul. 700-lecia:
  - a) dom, mur., ok.. poł. XIX w.
  - b) budynek gospodarczy, 1 ćw. XX w.
- **Zespół domu nr 3**, ul. 700-lecia :
  - a) dom, mur., k. XIX w.,
  - b) budynek gospodarczy, mur., 1 ćw. XX w.
- **Stodoła**, ul. 700-lecia, mur., k. XIX w.
- **Dom nr 7**, ul. 700-lecia, mur., pocz. XX w.
- **Dom nr 8**, ul. 700-lecia, mur., 1 ćw. XX w.
- **Stodoła**, ul. Wiosny Ludów, mur., k. XIX w.
- **Elektrownia**, ul. Górki 1, ob. dom, mur., l.20-te XX w.
- **Zespół młyna**, ul. Kolejowa 4:
  - a) młyn, mur., pocz. XX w.,

- b) spichlerz, mur., pocz. XX w.,
- c) dom, mur., pocz. XX w.
- **Budynek przemysłowy i stolarnia**, ul. Kolejowa 13, ob. dom, mur., 1 ćw. XXw.
- **Kuźnia**, mur./drew., 1928r.
- **Kuźnia**, ul. Targowisko, mur., pocz. XX w. (rozebrana w lipcu 2002r.)

GMINA ŻERKÓW

ANTONIN

- Zagroda nr 36;

- a. dom, mur., pocz. XX w.,
- b. budynek gospodarczy, drew./mur., pocz. XX w.,
- c. ogrodzenie, mur., pocz. XX w.
- **Dom nr 4**, mur., pocz. XX w.
- **Dom nr 6**, mur., pocz. XX w.
- **Dom nr 12**, mur., pocz. XX w.
- **Dom nr 15**, mur., 2 poł. XIX w.
- **Dom nr 17**, mur., pocz. XX w.
- **Dom nr 34**, mur., pocz. XX w.

BIEŻDZIADÓW

- **Kaplica Fil. p.w. MB Nieustającej Pomocy**, mur., 1911r., rozbud. w l. 90-tych XX w.
- **Zespół Szkoły;**
  - a. szkoła, mur., 1 ćw. XX w.,
  - b. budynek gospodarczy, mur./drew., 1 ćw. XX w.
- **Oberża**, ob. dom nr 76, mur., 1912r.
- **Remiza OSP**, mur., pocz. XX w.
- **Zagroda nr 48:**
  - a. dom, mur., pocz. XX w.
  - b. budynek gospodarczy, mur., pocz. XX w.
- **Dom nr 9**, mur., 1931r.
- **Dom nr 11**, mur., l. 20-te XX w.
- **Budynek gospodarczy nr 23**, mur., 1927r.
- **Dom nr 41**, szach./drew., k. XIX w.
- **Dom nr 82**, mur., pocz. XX w.
- **Dom nr 86**, mur., l. 30-te XX w.
- **Dom nr 93**, mur., 1911r.
- **Dom nr 94**, mur., l. 10-te XX w.

BRZÓSTKÓW

- Zespół Kościoła Par. p.w. Św. Jana Chrzciciela:

- a. kościół, mur., 1839-40, restaurowany i częściowo rekonstruowany po pożarze w 1913r.,
- b. ogrodzenie z furką, mur., 1 poł. XIX w.
- c. zespół plebani:
  - plebania, mur., 1 poł. XIX w.,
  - stodoła, mur., k. XIX w.
- **Zespół Szkoły:**
  - a. szkoła, mur., 1 ćw. XX w.
  - b. budynek gospodarczy, mur./drew., 1 ćw. XX w.

- Zespół dworsko-parkowy:

- a. dwór, mur., 1780-1783r.,
- b. spichlerz, mur./glin. 1776r., ok. 1820r.,
- c. masztalarnia, mur., ok. 1820r.,
- d. garaż, mur., ok. 1925r.,
- e. kuźnia, mur., p. XX w.,
- f. *park krajobrazowy, 1829r.*,
- g. brama, mur., pocz. XX w.

- Zagroda nr 18:

- a. dom, mur., 1925r.
- b. budynek gospodarczy, mur., 1 ćw. XX w.

- Dom nr 20, mur., pocz. XX w.

- Dom nr 21, szach., poł XIX w.

- Dom nr 36, mur., 1 ćw. XX w.

- Dom nr 38, mur., l. 30-te XX w.

CHRZAN

-Zespół szkoły:

- a. szkoła, mur., pocz. XX w.
- b. budynek gospodarczy, mur., pocz. XX w.

-Zespół dworca kolejowego- Stacja Żerków:

- a. dworzec, mur./drew., pocz. XX w.
- b. kolonia mieszkalna,
- c. dom pracowników kolei, ob. dom nr 111, mur., pocz. XX w.,
- d. dom pracowników kolei, ob. dom nr 114, mur., pocz. XX w.,
- e. budynek gospodarczy przy nr 114, mur., pocz. XX w.

-Budynek OSP, mur., 1927 r.

-Zespół folwarczny:

- a. rządcówka, ob. dom nr 94, mur., k. XIX w.,
- b. budynek inwentarski, ob. dom mieszkalny nr 79, mur., k. XIX w.,
przebud.,
- c. czworak, ob. dom nr 78, mur., k. XIX w.

-Dom nr 36, mur., pocz. XX w.

-Dom nr 43, mur., pocz. XX w.

-Dom nr 49, mur., 1925 r.

-Dom nr 67, mur., 1 ćw. XX w.

-Dom nr 125, mur., 1 ćw. XX w.

-Dom nr 132, mur., 1925 r.

CHWAŁÓW

-Zagroda nr 19:

- a. dom, mur., 1931 r.
- b. stodoła, drew., l. 30-te XX w.

-Dom nr 1, mur., 1928r.

-Dom nr 4, mur., 1927r.

-Dom nr 14, mur., 1926r.

DOBIESZCZYŻNA

-Zespół szkoły:

- a. szkoła, mur., pocz. XX w.,
- b. ogrodzenie, mur., pocz. XX w.,

-Szkoła, mur., 1 ćw. XX w.,

- Przedszkole, mur., l. 20-te XX w.,
- Remiza OSP, ob. biblioteka, mur., l. 30-te XX w.,
- Zespół dworsko- folwarczny:
  - a. dwór, ob. klasztor Sióstr Salezjanek, mur., pocz. XX w.,
  - b. park krajobrazowy, pocz. XX w.,
folwark:
  - c. obora, mur./kam., 4 ćw. XIX w.,
  - d. spichlerz, ob. sklep, mur., 4 ćw. XIX w.,
  - e. gorzelnia, mur., k. XIX w.
- Dom nr 81, mur., p. XX w.

GASIORÓW

- Zespół folwarczny:
  - a. obora, mur., 1 ćw. XX w.,
  - b. budynek inwentarski, mur., p. XX w.,
  - c. 3 dwojaki, ob. domy nr: 1, 2 i 3, mur., pocz. XX w.,
  - d. 2 czworaki, ob. domy nr: 4 i 5, mur., pocz. XX w.
  - e. skrytki lokatorskie, mur., pocz. XX w.

GECZEW

- Dom nr 1, mur., pocz. XX w.
- Budynek mieszkalno- gospodarczy, mur., l. 10-te XX w.
- Dom nr 8, mur., l. 20-te XX w.

KAMIENÍ

- Zespół dworsko- folwarczny:
  - a. biurowiec na fundamentach dworu, mur., 3 ćw. XIX w., zupełnie przebudowany,
  - b. park (pozostałość), 3 ćw. XIX w.,
  - c. stajnia, ob. obora, mur., 3 ćw. XIX w., przebud.
  - d. obora, mur., 1 ćw. XX w.,
  - e. spichlerz, mur., 3 ćw. XIX w., przebud.,
  - f. stodoła, mur., pocz. XX w.,
  - g. magazyn nawozów i obora, mur., k. XIX w., przebud.,
  - h. kuźnia, mur., 1 ćw. XX w.,
  - i. brama wjazdowa, mur., k. XIX w.,
  - j. dwojak, ob. dom nr 5, mur., 1 ćw. XX w.,
  - k. czworak, ob. dom nr 6, mur., 1 ćw. XX w.

LASKI

- Pozostałość zespołu folwarcznego:
  - a. budynek inwentarski, mur., k. XIX w., przebudowany.

KOMORZE

- Szkola, ob. dom nr 2, mur., k. XIX w.,
- Zespół dworsko- folwarczny:
  - a. dwór, mur., 4 ćw. XIX w.,
  - b. park krajobrazowy, poł. XIX w.,
  - c. ogrodzenie z 2 bramami, mur., ok. 1890 r.,
folwark:
    - a. rządówka, mur., ok. 1890 r.,
    - b. budynek gospodarczy przy rządówce, mur., ok. 1890 r.

- c. budynek mieszkalno- gospodarczy, ob. dom nr 2, mur., k. XIX w., przebud.,
  - d. budynek gosp., ob. garaż przy budynku nr 2, mur., k. XIX w., przebud.,
  - e. obora, mur., k. XIX w.,
  - f. obora, mur., k. XIX w., przebud.,
  - g. stodoła, mur., pocz. XX w.,
  - h. stodoła, mur., k. XIX w., przebud
  - i. spichlerz, mur., ok. 18870r.,
  - j. wozownia, mur./drew., pocz. XX w.,
  - k. kuźnia i stolarnia, mur., 1 ćw. XX w.,
  - l. garaż, ob., magazyn paliw, mur., pocz. XX w.,
  - m. cieplarnia w ogrodzie warzywnym, mur./szkło, k. XIX w.,
  - n. 2 piwnice, mur., k. XIX w.,
  - o. ogrodzenie z 2 bramami, mur., k. XIX w.,
  - p. zespół cukrowni;
  - r. budynek mieszkalny, mur., ok. 1890r.
kolonia mieszkalna;
  - a. czworak, mur., k. XIX w.,
  - b. czworak, mur., pocz. XX w.,
  - c. 2 czworaki, ob. domy nr 4i13, mur., l. 30-te XX w.,
  - d. dwojak, ob. dom nr 8, mur., 1 ćw. XX w.,
  - e. trojak, ob. dom nr 9, mur., 1 ćw. XX w.,
  - f. budynek mieszkalny, ob. dom nr 11, 1 ćw. XX w.,
  - g. 4 dwojaki, ob. domy nr: 14,18,20 i 22, mur., l. 30-te XX w.,
  - h. dwojak, ob. dom nr23, mur., ok. 1938r.,
  - i. budynek gospodarczy nr 23, mur., ok. 1938r.,
- Zagroda nr 11:**
- a. dom, mur., k. XIX w.,
  - b. budynek gospodarczy, mur., k. XIX w.
- Zagroda nr 18:**
- a. dom, mur., l. 20-te XX w.,
  - b. budynek gospodarczy, mur., pocz. XX w.
- Zagroda b. nr-u:**
- a. dom, mur., pocz. XX w.,
  - b. stodoła, drew./mur., pocz. XX w.
- Dom i sklep nr 5,** mur., 1ćw. XX w.
- Dom nr 6,** mur., pocz. XX w.
- Dom nr 7,** mur., 1928r.
- Dom nr 35,** mur., 1928r.

KRETKÓW

-Zespół Kościoła Par. p.w. Wszystkich Świętych:

- a. kościół, mur., XVIII/XIX w.,
- b. kaplica z kostnicą, mur., k. XIX w., przebud., l. 80-te XX w.,
- c. ogrodzenie z bramą, mur./metal, k. XIX w.,
- d. zespół plebani:
- e. plebania, mur., 4ćw. XIX w.,
- f. budynek gospodarczy, mur., pocz. XX w.

-Zespół szkoły:

- a. szkoła, mur., k. XIX w.,
- b. budynek gospodarczy, mur., k. XIX w.

-Zespół dworsko- folwarczny:

- a. dwór, mur., k. XVIII w., 1ćw. XIX w., częściowo rozebrany w 1882r.,
- b. *park krajobrazowy, XVIII i XIX w.,*
folwark:
- c. rządówka, mur., 4 ćw. XIX w.,
- d. stajnia z wozownią, mur., p. XX w.,
- e. obora, mur., pocz. XX w.,
- f. obora, mur., 4ćw. XIX w.,
- g. stodoła, mur., 1ćw. XX w.
- h. spichlerz, mur., 3ćw. XIX w.,
- i. pozostałości oranżerii i ogrodzenia, mur., k. XIX w.,
- j. piwnica, mur., pocz. XX w.

LISEW

-Zespół szkoły:

- a. szkoła, mur., 1ćw. XX w.,
- b. budynek gospodarczy, 1ćw. XX w.
- c. stodoła, drewn., 1ćw. XX w.

-Zagroda nr 15:

- a. dom, mur., pocz. XX w.,
- b. budynek gospodarczy, mur., pocz. XX w.
- c. stodoła, drewn., pocz. XX w.

-Zagroda nr 16:

- a. dom, mur./szach./glin., k. XIX w.,
- b. stodoła, drewn., k. XIX w.,

-Zagroda nr 16:

- a. dom, mur., pocz. XX w.,
- b. budynek gospodarczy, mur., pocz. XX w.

-Dom nr 4, mur., 1929r.,

-Dom nr 17, mur., pocz. XX w.,

-Dom nr 25, mur., 1ćw. XX w.,

-Dom nr 37, mur., 1ćw. XX w.,

-Dom nr 39, szach./glin., XIX/XX w.,

-Dom nr 43, mur., 1929r.,

-Dom nr 44, mur., l. 10-te. XX w.,

-Dom nr 53, mur., 1911r.

-Zespół młyna wodnego:

- a. dom młynarza, szach./glin./drewn., k. XIX w.,
- b. młyn, mur., 1910r.,
- c. budynek gospodarczy, mur./kam./drewn. pocz. XX w.,

-Zespół kuźni:

- a. kuźnia, mur., 1934r.,
- b. budynek gospodarczy, mur., l. 30-te. XX w.,

LGÓW

-Zespół kościoła Par. p.w. Narodzenia N.P. Marii:

- a. kościół, drewn. 2 poł. XVII w., kaplica Gorzeńskich z 1 poł. XIX w.,
przybudówka 1901r.,
- b. ogrodzenie z bramą, mur., 1 poł. XIX w.,

-Zespół szkoły:

- a. szkoła, mur., k. XIX w.,
- b. budynek gospodarczy, mur., k. XIX w.,
- c. stodoła, drewn. pocz. XX w.,

-Pozostałość zespołu dworsko- folwarcznego:

- a. park, pocz. XIX w.,
- b. obora, mur., k. XIX w., (ruina),
- c. kurnik, ob. dom mieszkalny nr 4, mur., k. XIX w., przebudowany na dom w l. 10-tych XX w.,
- d. brama, mur., k. XIX w.,
folwark:
- e. rządcówka, mur., k. XIX w.,
- f. spichlerz-obora, ob. owczarnia, mur., k. XIX w.,
- g. stodoła, mur., k. XIX w., przebud.,
- h. kuźnia, mur., pocz. XX w.,
kolonia mieszkalna:
- i. czworak, ob. dom nr 17, mur., 1914r.,
- j. dwojak, mur., k. XIX w., przebud.,
- k. czworak, mur., pocz., XX w.,

-Zagroda- wł. Lasy Państwowe:

- a. dom, mur., pocz. XX w.,
- b. budynek gospodarczy, mur., pocz. XX w.,

LUBINIA MAŁA

-Zespół szkoły:

- a. szkoła, mur., pocz. XX w.,
- b. budynek gospodarczy, mur., pocz. XX w.,
- c. piwnica, mur./kam., pocz. XX w.,

-Gospoda (pozostałość), ob. dom, mur., k. XIX w.,

-Pozostałość zespołu dworsko- folwarcznego:

- a. dwór (rządcówka), ob. dom nr97, drewn., 1 poł. XIX w.,
- b. budynek gospodarczy, mur./drewn., k. XIX w.,
- c. park, 1 poł. XIX w.,
- d. czworak, mur., 1916r.,
- e. skrytki lokatorskie, mur., ok. 1916r.

-Zespół Leśniczówki:

- a. leśniczówka, od 1938r., kościół paraf. p.w. Św. Andrzeja Boboli, mur., k. XIX w.,
- b. budynek gospodarczy, ob. dom mieszkalny nr92, mur., k. XIX w.,
- c. 2 domy pracowników leśnych, ob. dom nr 93i 94, mur., k. XIX w.,

-Dom nr 4, szach./drewn., k. XIX w.,

-Dom nr 6, szach., 4 ćw. k. XIX w.,

-Dom nr 16, mur., k. XIX w.,

-Dom nr 65, szach./glin., 4 ćw. XIX w.,

-Dom, ob. stolarnia, mur., pocz. XX w.,

LUDWINÓW

-Zespół szkoły:

- a. szkoła, mur., 1894-96r.,
- b. budynek gospodarczy, mur./drewn., k. XIX w.,
- c. piwnica, mur., k. XIX w.

-Zagroda nr 64:

- a. obora, mur., pocz. XX w.,
  - b. stodoła, mur., pocz. XX w.,
  - c. budynek gospodarczy, mur., pocz. XX w.
- Dom nr 5, mur., 1909r.,**

- Dom nr 6, mur., l. 10-te XX w.,
- Dom nr 10, drewn., pocz. XX w.,
- Dom nr 26, mur., pocz. XX w.,
- Dom nr 30, mur., pocz. XX w.,
- Dom nr 33, mur., l. 10-te XX w.,
- Dom nr 39, mur., 1927r.,
- Dom nr 74, mur., 1 ćw. XX w.,
- Dom nr 89, mur., l. 20-te XX w.,

MINISZEW

-Zespół dworsko- folwarczny:

- a. dwór, 1 poł. XIX w., przebud. w 1930r.,
  - b. *park krajobrazowy, 1 poł. XIX w.,*
  - c. lodownia, mur., l. 20- te XX w.,
  - d. brama, mur., 1 poł. XIX w.,
folwark:
  - e. obora, mur., pocz. XX w.,
  - f. stodoła, mur., pocz. XX w.,
  - g. kuźnia, mur., pocz. XIX w.,
  - h. studnia, mur., k. XIX w., korona cembrowiny XX w.,
  - i. brama główna, mur., 1 ćw. XX w.,
  - j. brama wyjazdowa na pola, mur., pocz. XX w.,
  - k. trojak, mur., 1ćw. XX w.,
  - l. budynek gospodarczy przy trojaku, mur., 1ćw. XX w.
- Budynek gospodarczy, ob. sklep, mur., pocz. XX w.**

PAWŁOWICE

-Zespół dworsko- folwarczny:

- a. rządcówka, mur., pocz. XX w.,
- b. park, pocz. XX w.,
- c. dom mieszkalny, mur., pocz. XX w.,
- d. stajnia, mur., pocz. XX w.,
- e. obora, mur., pocz. XX w.,
kolonia mieszkalna:
- f. 2 dwojaki, ob. domy nr 4 i 5, mur., pocz. XX w.,
- g. 2 czworaki, ob. domy nr 6 i 7, mur., pocz. XX w.,
- h. budynek gospodarczy przy nr 7, mur., pocz. XX w.

PODLESIE

-Pozostałość zespołu dworsko- folwarcznego:

- a. oficyna, mur., k. XIX w., przebudowana,
- b. park, k. XIX w.,
folwark:
- c. obora i magazyn, mur., pocz. XX w.,
- d. obora, mur., k. XIX w.,
- e. kuźnia, mur., pocz. XX w.,
kolonia mieszkalna:
- f. sześciorak, ob. dom nr 3, mur., pocz. XX w., przebudowany,
- g. trojak, ob. dom nr 4, mur., pocz. XX w.,
- h. trojak ob. dom nr 5, mur., 1ćw. XX w.,
- i. skrytki lokatorskie, mur., 1ćw. XX w.,

POGORZELICA

-Zespół kościoła par. Św. Wojciecha Biskupa i N.M.P. Matki Kościoła:

- a. kościół, mur., 1880r.,
- b. ogrodzenia z bramą, mur., 4ćw. XIX w.,
- c. plebania, mur., 1880r.

-Zespół szkoły:

- a. szkoła, mur., 1ćw. XX w.,
- b. szalety, mur., 1ćw. XX w.,

-Zespół folwarczny:

- a. rządcówka, mur., pocz. XX w.,
- b. obora, mur., pocz. XX w.,
- c. chlewnia, mur., pocz. XX w.,
- d. spichlerz, drewn., k. XIX w.,
- e. budynek inwentarski, mur., pocz. XX w.,
kolonia mieszkalna:
- f. czworak, ob. dom nr 4, mur., 1ćw. XX w.,
- g. sześciorak, ob. dom nr 5, mur., 1ćw. XX w.,
- h. ośmiorak, ob. dom nr 6, mur., 1ćw. XX w.,

-Zagroda b. nr-u:

- a. dom, mur., pocz. XX w.,
- b. stodoła, mur., pocz. XX w.

-Most, mur./żelb./kam., 1ćw. XX w.

PRUSINÓW

-Pozostałość zespołu dworsko- folwarcznego:

- a. dwór, mur., poł. XIX w., k. XIX w.,
- b. *park krajobrazowy, poł. XIX w.*

-Dom nr 21, mur., pocz. XX w.

PRZYBYSŁAW

-Szkoła, mur., l. 30-te XX w.

-Zespół dworsko- folwarczny:

- a. dwór, mur., poł. XIX w., przebud. l. 20-te XX w.,
- b. *park krajobrazowy, poł. XIX w.*
- c. ogrodzenie z bramą wjazdową, mur., l. 20-te XX w.,
folwark:
- d. rządcówka, mur., ok. 1890r.,
- e. obora, mur., k. XIX w.,
- f. świnia, ob. stajnia, mur., 4ćw. XIX w.,
- g. owczarnia, mur., 4ćw. XIX w.,
- h. stodoła, mur., 1890-95r.,
- i. stodoła mur., ok. 1890-95r.,
- j. stodoła, (ruina), mur., k. XIX w.,
- k. stodoła mur., ok. 1890r.,
- l. spichlerz, mur., 4ćw. XIX w.,
- m. gorzelnia, mur., 1ćw. XX w.,
- n. kuźnia, mur., k. XIX w., przebud.,
- o. waga, mur., 1ćw. XX w.,
- p. ogrodzenie, mur., k. XIX w.,
kolonia mieszkalna:
- a. dom mieszkalny, mur., k. XIX w.,
- b. dwojak, mur., k. XIX w.,

- c. dom mieszkalny, ob. dom nr 8, mur., 4ćw. XIX w., przebud.,
  - d. sześciorak, mur., 1ćw. XX w.,
  - e. ośmiorak, mur., pocz. XX w.,
  - f. dom mieszkalny, mur., k. XIX w., przebud.,
  - g. dwojak, mur., 1926r.,
  - h. dwojak, mur., 1938r.,
  - i. dwojak, ob. dom nr 11, mur., 1ćw. XX w.,
  - j. trojak, mur., l. 30-te XX w.,
  - k. dwojak, ob. dom nr 14, mur., 1ćw. XX w.,
  - l. budynek gospodarczy, mur., 1937r.,
  - m. budynek gospodarczy, mur., l. 30-te XX w.,
- Zespół mleczarni:**
- a. mleczarnia, mur., l. 20-te XX w., dom,
  - b. ob. dom nr 17, mur., 1928r.

RASZEWY

-Zespół szkoły:

- a. szkoła, mur., l. 20-te XX w.,
- b. budynek gospodarczy, mur., 1ćw. XX w.,

-Zespół pałacowo- folwarczny:

- a. pałac, mur., 1887-1890, ok. 1910-12r.,
- b. *park krajobrazowy, 1890r.*

folwark:

- a. stajnia, mur., 1887r.,
- b. obora, mur., 1880-90r.,
- c. obora, mur., ok. 1892-5r.,
- d. stodoła, mur., ok. 1885r.,
- e. stodoła, mur., k. XIX w.,
- f. spichlerz, mur., 1844r.,
- g. kurnik, mur., k. XIX w.,
- h. ogrodzenie z bramą, mur., k. XIX w.,
- i. stodoła polna, mur./drew., pocz. XX w.,
kolonia mieszkalna:
- j. trojak, ob. dom nr 3, mur., k. XIX w.,
- k. dwojak, ob. dom nr 4, mur., k. XIX w.,
- l. trojak, mur., pocz. XX w.,
- m. czworak, ob. dom nr 13, mur., pocz. XX w.,
- n. czworak, ob. dom nr 14, mur., 1ćw. XX w.,
- o. czworak, ob. dom nr 15, mur., 1ćw. XX w.,

-Dom nr 3, mur., 1ćw. XX w.,

-Dom nr 14, mur., pocz. XX w.,

-Dom nr 16, mur., pocz. XX w.,

SIERSZEW

- **Kaplica Fil.**, mur., pocz. XX w.,

- Zespół szkoły:

- a. szkoła, mur., pocz. XX w.,
- b. budynek gospodarczy, mur./drew., pocz. XX w.

-Zespół oberży:

- a. dom, ob. nr 3, mur., 1ćw. XX w.,
- b. oberża, ob. dom nr 4, mur., 1ćw. XX w.,
- c. budynek gospodarczy, mur./kam., 1ćw. XX w.

-Zagroda nr 2:

- a. dom szach./glin., k. XIX w.,
- b. budynek gospodarczy, mur./glin., k. XIX w.,
- Dom nr 7**, mur., pocz. XX w.,
- Dom nr 10**, szach., k. XIX w.,
- Dom nr 11**, kam. polny łamany, 4ćw. XIX w.
- Dom nr 13**, mur., pocz. XX w.

ŚMIEŁÓW

-**Szkoła**, ob. budynek mieszkalny, mur., 1ćw. XX w.,

-Zespół pałacowo- folwarczny:

- a. pałac, mur., wzniesiony w 1797r., wg proj. Arch. St. Zawadzkiego
  - b. *park krajobrazowy, 1797r.*,
  - c. pozostałości grotty, kamień polny, 4ćw. XIX w.,
  - d. oranżerie, mur./szkło poł. XIX w.,
  - e. garaż, mur., pocz. XX w.,
  - f. ogrodzenie z 2 bramami, mur., pocz. XIX w.,
  - g. zespół mielcucha:
  - h. mielcuch, mur., pocz. XIX w.,
  - i. 2 budynki gospodarcze, mur., pocz. XIX w.,
folwark:
  - j. stajnia koni fornalskich, mur., ok. 1800r. i 1904r.,
  - k. stajnia cugowa, mur., pocz. XX w.,
  - l. obora- wolarnia, mur., k. XIX w.,
  - m. obora, mur., pocz. XX w.,
  - n. obora, mur., l. 30-te XX w.,
  - o. stodoła, mur., 1897r.,
  - p. spichlerz, mur., ok. 1800r.,
  - q. gorzelnia, mur., 1901r.,
  - r. stelmacharnia i kuźnia, mur., k. XIX w., przebud. XX w.,
  - s. sieczkarnia, mur., pocz. XX w.,
  - t. ogrodzenie, mur., pocz. XX w.,
kolonia mieszkalna:
  - u. dom pracowników folwarku, mur., 1ćw. XX w.,
  - v. 5dwojaków, ob. dom nr: 6,7,12,14, mur., 1ćw. XX w.,
  - w. 2trojaki, ob. domy nr: 5 i 10, mur., 1ćw. XX w.,
  - x. sześciorak, ob. dom nr 13, mur., k. XIX w.,
  - y. budynek gospodarczy przy nr 10, mur., 1ćw. XX w.,
- Kuźnia, ob. Kaplica p.w. MB Częstochowskiej**, mur., poł. XIX w., kaplica od 1927r.,

SUCHA

-Zespół młyna parowego:

- a. młyn parowy, mur., pocz. XX w.,
- b. dom młynarza, mur., pocz. XX w.,
- c. budynek gospodarczy, mur., pocz. XX w.,

SZCZONÓW

-Zagroda nr 30:

- a. dom, mur., l. 10-te XX w.,
- b. budynek gospodarczy, mur., l. 10-te XX w.,
- Dom nr 4**, szach./drew., k. XIX w.,

- Dom nr 6, mur., pocz. XX w.,
- Dom nr 10, mur., 1ćw. XX w.,
- Budynek gospodarczy nr 27, mur., 1927r.

STEGOSZ

-Zespół szkoły:

- a. szkoła, mur., 1ćw. XX w.,
- b. 2 budynki gospodarcze, mur., 1ćw. XX w.,

-Zagroda nr 8:

- a. dom, mur./szach./glin. k. XIX w.,
- b. budynek gospodarczy, mur./drew., pocz. XX w.,

-Zagroda nr 28:

- a. dom szach./drew., k. XIX w.,
- b. stodoła drew., k. XIX w.,
- c. piwnica, mur., k. XIX w.,

-Dom nr 63, mur., 1ćw. XX w.,

-Dom nr 65, mur., l. 20-te XX w.,

-Dom nr 82, mur., 1926r.,

-Dom nr 83, szach./drew., 4ćw. XIX w.,

-Dom nr 88, szach./drew., k. XIX w.,

-Dom nr 95, drew. k. XIX w.,

ŻERNIKI

-Dom nr 3, mur., l. 30-te XX w.,

-Dom nr 4, mur., pocz. XX w.,

-Dom nr 7, mur., l. 20-te XX w.,

-Dom nr 10, mur., 1ćw. XX w.,

-Dom nr 14, mur., 1921r.,

-Budynek gospodarczy nr 17, mur., 1933r.,

-Dom nr 29, mur., 1936r.,

-Budynek gospodarczy nr 35, mur., 1894r.,

-Dom nr 38, mur., l. 20-te XX w.,

-Dom nr 45, mur., 1930r.,

-Dom nr 55, drew., 4ćw. XIX w.,

-Dom nr 58, mur., 1936r.,

ŻÓŁKÓW

-Zespół folwarczny:

a. stajnia, wolarnia i paszarnia, ob. obora, mur., ok. 1910r.,

b. gołębnik-kurnik, mur., ok. 1920r.,

c. stodoła, mur., ok. 1910r.,

d. gorzelnia, mur., ok. 1910r.,

kolonia mieszkalna:

e. dwojak, ob. dom nr 19, mur., pocz. XX w.,

f. 2 trojaki, ob. domy nr: 20 i 21, mur., pocz. XX w.

3.3. Zabytkowe parki z terenu gminy Żerków

Na terenie gminy Żerków znajduje się 11 parków, z czego jedynie 4 są wpisane do rejestru zabytków.

Parki zostały przypisane w rozdziale 3.2

Parki wpisane do rejestru zabytków to:

Miejscowość	Rodzaj	Czas powstania	Nr rej
Komorze	dworski	poł. XIX w.	A 518
Przybysław	dworski	2 poł. XIX w.	A 520
Raszewy	pałacowy	05-03	A 361
Śmiełów	pałacowy	04-12	A 599

3.4. Krajobraz kulturowy gminy

W celu ochrony wyjątkowych walorów krajobrazu kulturowego miasta Żerkowa, wsi Brzóstkowa, Geczewa, Lgowa i Śmiełowa oraz wyróżniających się krajobrazowo terenów, w tym elementów przyrodniczych i ukształtowanych w wyniku działalności człowieka, Gmina Żerków jako pierwsza w Wielkopolsce utworzyła park kulturowy **pod nazwą „Mickiewiczowski Park Kulturowy”**. Powołany został Uchwałą nr VII/56/07 Rady Miejskiej Żerkowa z dnia 28 września 2007 roku.

Powołanie Parku Kulturowego jest wyrazem troski o zachowanie dorobku człowieka, zawartego w krajobrazie kulturowym tego obszaru, w celu pielęgnacji wielorakich treści kulturowych składających się na indywidualną i zbiorową świadomość własnej tożsamości dla teraźniejszych i przyszłych pokoleń.

Nazwa Parku w sposób jednoznaczny wskazuje na wiodącą rolę przypisywaną postaci wieszczki narodowej, Adama Mickiewicza. Rozwijając tę myśl, należy podkreślić, że rozumienie patronatu w przypadku parku kulturowego ma charakter fundamentalny, a poeta staje się osią wielopoziomowej struktury dziedzictwa kulturowego zachowanego w Żerkowie i okolicy. Adam Mickiewicz przebywał w Śmiełowie i okolicy w 1831 roku

Podstawowym sposobem ochrony dziedzictwa kulturowego niematerialnego i materialnego na terenie Parku Kulturowego jest wprowadzenie zasad regulujących wszelkie zmiany zachodzące w jego przestrzeni polegające na określeniu zakazów i ograniczeń oraz realizacji uzgodnień konserwatorskich i ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Ochronie podlega również ład przestrzenny na terenie Parku Kulturowego. Dla terenów niezabudowanych, cennych przyrodniczo i krajobrazowo powinna obowiązywać zasada zakazująca prowadzenia prac ziemnych, zmieniających konfigurację terenu oraz zasada zakazująca zagospodarowania terenu w sposób sprzeczny z historycznie ukształtowanym sposobem użytkowania. Dla terenu miejskiego i wiejskich terenów zabudowanych powinna obowiązywać zasada kształtowania przestrzeni w sposób zharmonizowany z sąsiednimi formami architektonicznymi, z historycznym uformowaniem i rozplanowaniem zabudowy. Podczas prowadzenia wszelkich prac promujących dziedzictwo kulturowe znajdujące się na obszarze Parku Kulturowego, a w szczególności prac związanych z budową infrastruktury edukacyjnej i turystycznej, obowiązuje zasada poszanowania jego przyrodniczej i historycznie ukształtowanej struktury, która charakteryzuje się możliwie minimalną ingerencją w tą przestrzeń. Dlatego na terenie Parku wprowadzono zakaz prowadzenia prac przeobrażających teren a w szczególności takich, które mogą prowadzić do:

- naruszenia istniejącego zagospodarowania poprzez zmiany historycznie ukształtowanych układów zabudowy, zmiany intensywności zabudowy, linii zabudowy oraz gabarytów, kształtu i wystroju budynków, jeżeli nie wynika to z uzgodnień konserwatorskich dla poszczególnych budynków lub grup budynków, a w szczególności obiektów zabytkowych,

- deformacji kompozycji urbanistycznej i ruralistycznej, a w szczególności zakłócania historycznie utrwalonej ekspozycji widokowej tychże układów, jeżeli nie wynika to z uzgodnień konserwatorskich,
- naruszenia kompozycji zieleni i ukształtowanej, jeżeli nie wynika to z uzgodnień konserwatorskich oraz ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego,
- zmiany ukształtowanych historycznie funkcji terenu, zespołów zabudowy i poszczególnych obiektów, jeżeli nie wynika to z uzgodnień konserwatorskich oraz ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Ustalono także pewne ograniczenia które mają na celu:

- wykluczyć możliwość realizacji zabudowy kubaturowej, sprzecnej dotychczasowym, historycznie ukształtowanym użytkowaniem terenów w Parku Kulturowym, za wyjątkiem urządzenia zgodnego z ustaleniami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla przedmiotowego terenu,
- możliwość urządzania terenów niezabudowanych ogranicza się wyłącznie do niezbędnego utrzymania dotychczasowej funkcji obszaru oraz tworzeniem niekubaturowej infrastruktury turystycznej, jeżeli nie wynika to z uzgodnień konserwatorskich oraz ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego,
- wyklucza się prace ziemne, w tym związane z niwelacją terenu oraz działaniami budowlanymi wymagają uzgodnień konserwatorskich.

Z konserwatorem zabytków wymagają uzgodnień:

- wszelkie prace budowlane i remontowe, w tym zmiany kształtów brył, wymiana pokryć dachowych, termoizolacji, wszelkich zmian kompozycyjnych elewacji, w tym zmian kształtów i wielkości okien i drzwi, wystroju architektonicznego, wymiany stolarki okiennej i drzwiowej budynków znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków Miasta i Gminy Żerków oraz wszelkie prace rozbiórkowe budynków,
- budowę wolnostojących nośników informacji wizualnej na terenie Parku Kulturowego – w tym – reklam, tablic, napisów i ogłoszeń oraz umieszczanie ich na budynkach,
- budowę masztów telekomunikacyjnych oraz innych konstrukcji oddziałujących na wizerunek krajobrazu Parku Kulturowego.

Na terenie Parku należy przestrzegać zasad ustalonych przez miejscowe przepisy porządkowe odnośnie składowania wszelkich odpadów.

Dla terenu Parku Kulturowego będą prowadzone prace nad opracowaniem miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Park krajobrazowy i obszar krajobrazu chronionego

Rozporządzeniem nr 1 Wojewody Kaliskiego i Wojewody Poznańskiego z dnia 17 października 1994 r. utworzono Żerkowsko – Czeszewski Park Krajobrazowy obejmujący tereny o dużych wartościach przyrodniczych, krajobrazowych, naukowo-dydaktycznych i kulturowych.

Park obejmuje obszar o powierzchni 15 640 ha, z czego na terenie gminy Żerków zajmuje 8 680 ha. Są to: grunty orne o powierzchni 5 946 ha, lasy o powierzchni 1 817 ha, użytki zielone o powierzchni 755 ha, wody o powierzchni 36 ha, tereny zabudowane o powierzchni 50,5 ha oraz pozostałe o powierzchni 75,5 ha

Ochrona walorów Parku realizowana będzie przez wprowadzenie stosownych ograniczeń – zakazów i zakazów w zakresie działalności gospodarczej i rekreacyjnej, gwarantujących ochronę walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych. Rezerwat przyrody „Czeszewski Las” w Nadleśnictwie Jarocin. Celem ochrony

rezerwatu jest zachowanie kompleksu naturalnych lasów i starorzeczy na terenie zalewowym Warty wraz z ich typową dla lasów łągowych florą i fauną. Cały obszar rezerwatu podlega ochronie częściowej.

Pomniki przyrody

Ochrona przyrody

Na terenie gminy Żerków znajduje się Żerkowsko - Czeszewski Park Krajobrazowy utworzony w 1994 roku. Obejmuje tereny o dużych wartościach przyrodniczych, krajobrazowych, naukowo-dydaktycznych i kulturowych. Obszar Parku obejmuje 15 640 ha z czego na terenie gminy Żerków - 8680 ha. W jego skład wchodzi grunty orne, lasy, użytki zielone, wody, tereny zabudowane i inne.

Obiekty uznane za pomniki przyrody odznaczają się rzadkością występowania, znacznym wiekiem, okazałymi wymiarami i osobliwą formą lub innymi cechami wyróżniającymi dany okaz wśród osobników danego gatunku lub innych podobnych obiektów.

Na terenie miasta i gminy Żerków zarejestrowano 21 pomników przyrody. Są to pojedyncze drzewa i grupy drzew.

Lp.	Określenie położenia przedmiotu poddanego pod ochronę.	Opis przedmiotu poddanego pod ochronę.	Pozycja w rejestrze.
1.	Park w Żerkowie	2 Jesiony wyniosłe Obwody pierśnic 362 i 380 cm, wys. 30 m	107 nr rej.
2.	Park w Kretkowie	Topola biała Obwód pierśnicy 479 cm, wys. 39 m	108 nr rej.
3.	Park w Żerkowie	3 Topole białe Obwód pierśnic 410,420 i 350 cm, wys. Ca 28 m	109 nr rej.
4.	Leśnictwo Rozmarynów	2 Dęby bezszypułkowe Obwód pierśnic 568 i 587 cm, wys. Ok. 21 i 24 m	113 nr rej.
5.	Leśnictwo Warta	5 Dębów bezszypułkowych Obwody pierśnic: 550, 475, 530, 475, 590 cm, wys. ca 28 m	114 nr rej.
6.	Park w Brzóstkowie	Dąb szypułkowy Obwód pierśnicy 600 cm, wys. ca 28 m	115 nr rej.
7.	Przy drodze Żerków- Ludwinów	Dąb bezszypułkowy Obwód pierśnicy 485 cm, wys. 19 m, uszkodzony	116 nr rej.
8.	Przy drodze Żerków- Ludwinów	Jesion wyniosły Obwód pierśnicy 526 cm, wys. 28 m	117 nr rej
9.	Park w Kretkowie	2 Dęby szypułkowe Obwody pierśnic: 510 i 470 cm, wys.22 i 14 m	123 nr rej.
10.	Lubinia Mała	3 Dęby szypułkowe Obwody pierśnic:670,590 i390 cm, wys.ca25 m, wiek ca 25 lat	124 nr rej.

11.	Park w Żerkowie	Jesion wyniosły Obwód pnia na wys. pierśnicy 380 cm, wys.ca 28 m Korona ażurowa, wysoko osadzona	310 nr rej.
12.	Park w Żerkowie	Jesion wyniosły Obwód pnia na wys. pierśnicy 397 cm, wys.ca 30 m Zdrowa, silna korona na wys. 5m	311 nr rej.
13.	Park w Żerkowie	Grab pospolity Obwód pnia na wys. 40 cm od pow. ziemi wynosi 450 cm Na wys. 60 cm rozwidła się na 2 wierzchołki pochylone pod kątem 70 stopni	312 nr rej.
14.	Park w Żerkowie	Dąb szypułkowy Obwód pnia na wys. pierśnicy wynosi 400 cm, wys.ca 26m Korona zdrowa, silnie osadzona	313 nr rej.
15.	Park w Żerkowie	Jesion wyniosły Obwód pnia na wys. pierśnicy 470 cm, wys.ca 30 m. Pień na wys. 2,5m rozwidła się	314 nr rej.
16.	Park w Żerkowie	Klon polny Obwód pnia na wys. pierśnicy wynosi 320 cm, wys.18 m Korona szeroka, nisko osadzona	315 nr rej.
17.	Park w Żerkowie	Jesion wyniosły Obwód pnia na wys. pierśnicy wynosi 360 cm, wys. ca 26 m na wys. 3 m rozwidła się	316 nr rej.
18.	Park w Żerkowie	Jesion wyniosły Obwód pnia na wys. pierśnicy wynosi 320 cm, wys. ca 30m	317 nr rej.
19.	Park w Żerkowie	Jesion wyniosły Obwód pnia na wys. pierśnicy wynosi 360 cm, wys.28 m Pień na wys. 2 m rozwidła się tworząc silną koronę	319 nr rej.
20.	Park w Żerkowie	Jesion wyniosły Obwód pnia na wys. pierśnicy wynosi 360 cm, wys.28 m Na wys. 2 m pień rozwidła się tworząc silną koronę	318 nr rej.
21.	Kretków	Park o pow. 15,14 ha	574 nr rej.

Zabytkowe cmentarze z terenu gminy Żerków

Na terenie gminy Żerków znajduje się 9 cmentarzy, nie są one jednak wpisane do rejestru zabytków, z wyjątkiem ewangelickiego cmentarza przykościelnego w Żerkowie.

Miejscowość	Wyznanie	Czas powstania	Nr rej
Brzóstków	rzym-kat	poł. XIX w.	
Dobieszczyzna	ewangelicki	poł. XIX w.	
Kretków	rzym-kat	k. XVIII w.	
Lgów	rzym-kat	XVII w.	
Lubinia Mała	rzym-kat		
Pogorzelica	rzym-kat	ok. 1880 r.	
Pogorzelica	rzym-kat	ok. 1880 r.	
Sierszew	rzym-kat	ok. 1874 r.	
Żerków	ewangelicki	ok. 1890 r.	83/Wlkp/A

3.5 Zabytki archeologiczne

3.5.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków z terenu gminy Żerków

Do rejestru zabytków wpisano 8 stanowisk.

Są to:

Miejscowość	Numer stanowiska	Rodzaj stanowiska	Nr rej. zabytków	Stan zachowania
Lubinia Mała	Stan nr 1	Grodzisko	378/Ka	6
Lubinia Mała	Stan nr 2	Grodzisko	377/Ka	4
Prusinów	Stan nr 3	Osada OWR	485/Ka	5
Raszewy	Stan nr 1	Grodzisko	375/Ka	4
Śmiełów	Stan nr 1	Osada WŚ	380/Ka	4
Śmiełów	Stan nr 3	Osada OWR	381/Ka	4
Żółków	Stan nr 5	Grodzisko	383/Ka	5
Żerków		Układ urbanistyczny – nawarstwienie kulturowe	664/A	1

Źródło: Raport o stanie zabytków w gminie Żerków – Poznań, wrzesień 2004 r.

LEGENDA:

- 1. Stan zachowania nie wymaga żadnych zabiegów konserwatorskich**
- 4. wymagają badań sondażowych w celu ustalenia stanu zachowania substancji zabytkowej**
- 5. wymaga oznakowania**
- 6. wartość naukowa zdyskwalifikowała dotychczasowe ustalenia, należy wnioskować o skreślenie z rejestru zabytków**

Osady w Prusinowie, Raszewach, Śmiełowie i Żerkowie, położone na polach użytkowanych rolniczo.

Grodzisko w Żółkowie i w Raszewach wymaga oznakowania.

Grodzisko w Lubinii Małej, ostatecznie badania wykazały, że jest to forma naturalna.

Zagrożeniem dla wszystkich grodzisk są nielegalne poszukiwania z wykrywaczami metalu. Niesie to za sobą konieczność corocznej inspekcji terenowej na tych stanowiskach.

3.5.2. Wykaz zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych z terenu gminy Żerków wraz z podziałem na fakty osadnicze

Gmina	Kategorie faktów osadniczych w obrębie stanowisk					Ogólna ilość stan. archeo.
	Grodziska	Cmentarzy-ska płaskie	Cmentarzy-ska kurhanowe	Osady Punkty osadnicze Ślady osadnicze	Inne	
Żerków	7	23	-	303	2	335

Najstarsze ślady osadnictwa z terenu Gminy związane są z epoką kamienia, ślady mezolitycznych obozowisk znane są z okolic miejscowości: Ludwinów, Dobieszczyzna, Żerków. Wśród punktów osadniczych pochodzących z okresu neolitu szczególną wartość reprezentują osady z Brzóstkowa, Antonina, Komorza, Przybysławia. Interesujące są osady z wczesnej epoki brązu w miejscowości Komorze, Siekierzyn. Dużą uwagę zwracają osady ludności kultury łużyckiej: Antonin, Komorze, Dobieszczyzna oraz z okresu wpływów rzymskich w Żerkowie, Parzewni i Żółkowie. Miejscem intensywnego osadnictwa wczesnośredniowiecznego był rejon: Antonina, Siekierzyna i Komorza skąd pochodzą rozległe osady o dużym rozrzucie ceramiki.

Pod względem chronologiczno kulturowym na terenie gminy dominują obiekty kultury łużyckiej, przeworskiej z okresu wpływów rzymskich oraz wczesnośredniowieczne. Osadnictwo skupia się głównie na krawędziach i stokach dolinek ścieków wodnych. Rejonem skoncentrowanego osadnictwa pradziejowego i wczesnośredniowiecznego są stoki i krawędzie rzeki Lutynia. Nasilenie stanowisk archeologicznych występuje w starorzeczach rzeki Proсны.

3.5.3. Obszary największego zagrożenia dla stanowisk archeologicznych

W gminie Żerków w najbliższych latach planuje się następujące inwestycje związane z pracami ziemnymi:

- budowa zbiornika retencyjnego w m. Brzóstków,
- budowa kopalni kruszywa naturalnego w m. Żółków.

3.5.4. Sporządzenie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych

- wykonanie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych w formie kart zespołu

- stanowisk archeologicznych,
- sporządzenie elektronicznej systematycznie aktualizowanej bazy informacji o stanowiskach archeologicznych wytypowanych do wpisania do rejestru zabytków,
- uzupełnianie i weryfikowanie wykonanej ewidencji zabytków archeologicznych poprzez włączanie informacji uzyskiwanych od WKZ o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości niezależnie od charakteru badań.

3.5.5. W celu ochrony stanowisk archeologicznych i nawarstwień kulturowych podczas inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, należy:

- ujmować zagadnienia związane z ochroną zabytków archeologicznych w planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektować zapisy dotyczące ochrony zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Dla ochrony stanowisk archeologicznych niezbędne jest:

- respektowanie wyznaczonych stref ochrony stanowisk archeologicznych przy sporządzaniu dokumentów planistycznych,
- wprowadzenie zapisu zapewniającego prawidłową ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz obszarów chronionych tj. układu urbanistycznego, zabytkowych cmentarzy i parków, obiektów wpisanych do rejestru zabytków ujętych w ewidencji zabytków.

„Prace inwestycyjne, w tym ziemne związane z budownictwem i zagospodarowaniem terenu, w obrębie obszarów chronionych i stref występowania stanowisk archeologicznych, wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków, który określi warunki realizacji inwestycji”

4. Uwarunkowania wewnętrzne opieki nad zasobami dziedzictwa i krajobrazu kulturowego na obszarze Miasta i Gminy Żerków.

- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Żerków.

Studium opracowane zostało w roku 1998 przez Pracownię Dokumentacji Ekologicznych w Poznaniu. Rada Miejska Żerkowa przyjęła Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Żerków uchwałą nr IV/42/09 z dnia 05 lutego 1999 r.

Studium sporządza się w celu określenia polityki przestrzennej.

Studium jest wewnętrznym zobowiązaniem władz gminy w tym właśnie zakresie, przedstawia stanowisko gminy w stosunku do tego jaką politykę przestrzenną gmina zamierza realizować obecnie i w przyszłości.

Gmina Żerków reprezentuje niezwykle ciekawy rejon prehistoryczny i historyczny o znaczących wartościach kulturowych związanych z rozwojem tych ziem na przestrzeni dziejów. Zarejestrowano tu wiele znalezisk z różnych epok, świadczących o zasiedleniu tych terenów już w odległej przeszłości. Zachowało się rozległe cmentarzysko z okresu rzymskiego i grób ciałopalny ze starszego okresu rzymskiego, nad rzeką Lutynią znajduje się grodzisko wczesnośredniowieczne stożkowane oraz niewielkie grodzisko pierścieniowate (okop).

W okolicy Żerkowa i w wielu innych miejscowościach znajdują się ciekawe

zabytki architektury i budownictwa, a także sztuki ogrodowej.

Na obszarze miasta i gminy znajdują się także obiekty uznane za zabytkowe, są to w większości domy mieszkalne.

Reasumując okolice Żerkowa obfitują we wspaniałe krajobrazy, o ciekawej historii, słynące z zabytków i unikalnych zbiorowisk roślinnych, są jednym z najbardziej interesujących obszarów w Wielkopolsce.

W zakresie ochrony zasobów środowiska kulturowego gminy Żerków Studium zawiera następujące zapisy:

- szczególnie atrakcyjne kulturowo zespoły zogniskowane są gminie w dwóch miejscach. Są to okolice Żerkowa i Żółkowa, okolice Brzóstkowa i Śmiełowa. W tych miejscowościach istnieje też największa liczba zabytkowych obiektów objętych ochroną wynikającą z wpisu do rejestru zabytków, a także kilka kwalifikujących się do umieszczenia ich w rejestrze.

Tereny te należy traktować jako strefy ścisłej ochrony walorów kulturowych. W zależności od rodzaju i wartości istniejących walorów, wyznacza się strefy ochrony konserwatorskiej: **A i B** – ścisłej ochrony śródmieścia Żerkowa i bezpośredniego sąsiedztwa centrum śródmiejskiego, założeń rezydencyjnych oraz zespołów sakralnych, **E i K** – ekspozycji, atrakcyjnych powiązań przyrodniczo – kulturowych w krajobrazie i punktów widokowych, **W** – zidentyfikowanych, ważniejszych stanowisk archeologicznych. Poszczególnym strefom właściwe są odrębne kryteria ochrony obiektów zabytkowych.

Dla obiektów w rejestrze zabytków obowiązują następujące ustalenia konserwatorskie:

- zachowanie bryły budynku wraz z kształtem i rodzajem pokrycia dachu, artykulacji elewacji a zwłaszcza fasady, układu osi oraz detalu architektonicznego.
- zachowanie pierwotnych wykrojów otworów okiennych i zewnętrznych drzwiowych, a w razie konieczności wymiany stolarki, wierne odtworzenie jej pierwotnej formy i materiału,
- zachowanie i konserwowanie szczególnie cennych elementów wyposażenia i wystroju – sztukaterii, wewnętrznej stolarki drzwiowej, ślusarki itp.
- konieczność uzgadniania biurze konserwatora zabytków ewentualnych zmian w układzie przestrzennym zabytku i jego rozkładzie komunikacyjnym oraz zmian dotyczących otoczenia zabytkowego obiektu (zieleni, małej architektury, nawierzchni itp.)
- konieczność uzgadniania w biurze konserwatora zabytków projektów wszelkich zmian mogących wpłynąć na bryłę budynku, podział elewacji, formę detalu architektonicznego, kształt i rodzaj pokrycia dachu, wykrój otworów, formę stolarki okiennej i drzwiowej, wystrój lub wyposażenia wnętrza oraz układ pomieszczeń.

Dla obiektów znajdujących się w ewidencji zabytków oraz położonych w I strefie konserwatorskiej wpisanej do rejestru zabytków obowiązują następujące zasady:

- dążenie do możliwie pełnego zachowania bryły i kształtu dachu, artykulacji fasady, układu osi, detalu architektonicznego,
- dopuszczenie zmiany pokrycia dachu, z wyłączeniem zastosowania onduliny, eternitu, niektórych blach i płyt,
- dążenie do zachowania pierwotnych otworów okiennych i zewnętrznych drzwiowych, oraz w razie konieczności wymiany stolarki na powtórzenie jej pierwotnej formy i nawiązania do materiału, poszanowania istniejącego detalu i artykulacji architektonicznej,

- konieczność uzyskania opinii w biurze konserwatora zabytków w przypadku wprowadzania zmian mogących wpłynąć na formę bryły budynku, podział elewacji, formę detalu architektonicznego, kształt i rodzaj pokrycia dachowego, wykrój otworów, formę stolarki okiennej i drzwiowej.

W strefach zidentyfikowanych ważniejszych stanowisk archeologicznych oraz w strefach eksploracji archeologicznej, jakiegokolwiek prace inwestycyjne i budowlane powinny odbywać się w porozumieniu ze służbami archeologicznymi.

- **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.**

Gmina Żerków nie posiada miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru miasta i gminy.

Jedynym planem wycinkowym w strefie ochrony konserwatorskiej miasta Żerkowa jest obowiązujący plan zagospodarowania przestrzennego dla Południowej pierzei Rynku. Uchwała NrXXIII/207/02 Rady Miejskiej Żerkowa z dnia 04 marca 2002 roku.

W załączniku Nr 4 do Planu wyznacza się tereny zabudowy usługowo mieszkaniowej U/M, dla których ustala się zezwolenia i nakazy:

- ze względu na fakt, że teren ten objęty jest ścisłą ochroną konserwatorską wszelka działalność inwestycyjna wymaga uzgodnień z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,
- zezwala się na lokalizację budynków usługowych z towarzyszącą funkcją mieszkaniową, o zwartej pierzei i równej linii zabudowy,
- nakazuje się dostosowanie zasad zagospodarowania działki i formy architektonicznej nowych budynków do istniejącej zabudowy rynku,
- nakazuje się zróżnicowanie budynków w wysokości kalenicy na wzór istniejącej zabudowy rynku,
- nakazuje się zablokowanie nowej zabudowy z zabudową istniejącą.

5. Stan zachowania zabytków nieruchomych i ruchomych

Na terenie miasta i gminy Żerków znajdują się obiekty wpisane do rejestru zabytków.

Z „Raportu o stanie zabytków w gminie Żerków wynika, iż najlepiej zachowane są obiekty należące do Muzeum Narodowego w Poznaniu - Muzeum im. Adama Mickiewicza w Śmiełowie oraz kościół parafialny w Brzóstkowie i filialny we Lgowie należący do parafii Brzóstków. Zły stan zachowania prezentują 4 obiekty: będące własnością osób prywatnych. Są to spichlerz w Brzóstkowie, dwór w Przybysławiu, kościół poewangelicki, zajazd ze stajnią i dom nr 17 przy Rynku w Żerkowie. W stanie dostatecznym i dobrym są pozostałe obiekty.

Stan zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków:

<i>Miejscowość</i>	<i>Obiekt</i>	<i>Stan zachowania</i>
Brzóstków	Kościół paraf. p.w. św. Jana Chrzyciela	5
Brzóstków	Zespół dworski	4
Brzóstków	Dwór	4
Brzóstków	Park	4
Brzóstków	Spichlerz	2
Komorze	Zespół dworski	4
Komorze	Dwór	3
Komorze	Park	4

Komorze	Ogrodzenie	3
Komorze	Cieplarnia	3
Kretków	Kościół paraf. p. w. MB Pocieszenia	4
Lgów	Kościół fil. p.w. Narodzenia NMP	5
Lubinia Mała	Dom Urzędników Majątku nr 97	5
Miniszew	Zespół dworski	
Miniszew	Dwór	3
Przybysław	Zespół dworski	3
Przybysław	Dwór	2
Przybysław	Park	3
Przybysław	Ogrodzenie	3
Raszewy	Zespół pałacowy	3
Raszewy	Pałac	3
Raszewy	Park	3
Śmiełów	Zespół pałacowy	5
Śmiełów	Pałac	5
Śmiełów	Park	5
Śmiełów	Zespół folwarczny	
Śmiełów	Spichlerz	3
Śmiełów	Stajnia koni fornalskich	3
Żerków	Układ urbanistyczny	
Żerków	Kościół paraf. p.w. Św. Stanisława Bpa	4
Żerków	Kaplica cmentarna p.w. św. Krzyża	3
Żerków	Kościół poewangelicki	2
Żerków	Zespół pałacowy	
Żerków	Brama pałacowa	4
Żerków	Stróżówka	4
Żerków	Zajazd ze studnią	2
Żerków	Dom – ul. Jarocińska 1	3
Żerków	Dom – ul. Jarocińska 5/6	3
Żerków	Dom – Rynek 11	4
Żerków	Dom – Rynek 12	3
Żerków	Dom – Rynek 17	2
Żerków	Dom – Rynek 18	3

Źródło: Raport o stanie zabytków w gminie Żerków - Poznań, wrzesień 2004 r.

LEGENDA:

1. **Bardzo zły**
2. **Zły**
3. **Dostateczny**
4. **Dobry**
5. **Bardzo dobry**

Zaktualizowany w 2008 roku.

W latach 2004 – 2008 przeprowadzono kompletny remont i konserwacje kościoła parafialnego p. w. św. Stanisława Bpa w Żerkowie. Remont wykonano ze środków państwowych, kościelnych i pochodzących z datków parafian.

Remont kościoła przyczynił się do podniesienia jego stanu zachowania zabytku.

Stan zachowania zabytków ruchomych:

Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków w gminie Żerków to głównie wyposażenie kościołów, kaplicy cmentarnej, muzeum i figury przydrożnej. Zabytki te są w różnym stanie zachowania. Niektóre wymagają podjęcia prac konserwatorskich.

W kościele parafialnym p. w. św. Stanisława Bpa w Żerkowie zostało odnowione wnętrze kościoła i jego wyposażenie. Przeprowadzono konserwacje ołtarzy, obrazów, rzeźb. Wystrój wnętrza kościoła zmienił swój wizerunek.

Prowadzenie wszelkich prac w obiektach wpisanych do rejestru zabytków bądź będących w opiece konserwatorskiej wymaga wcześniejszego uzgodnienia i uzyskania pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

6. Cele gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami)

- włączanie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb, społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami,

7. Kierunki realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.

- sporządzenie gminnej ewidencji zabytków w formie kart adresowych zabytków nieruchomości zewidencjonowanych przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w uzgodnieniu z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w oparciu o program komputerowy dostarczony przez WWKZ,
- systematyczne uzupełnianie kart adresowych o uzyskane dane i dokumentację fotograficzną w tym działania związane z rozpoznaniem i wprowadzeniem do ewidencji zmian powstałych w wyniku rozbiórek, modernizacji i remontów obiektów,
- sporządzenie planu ochrony parku kulturowego będzie wykonywany w latach 2008 - 2010,
- wykonanie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych w formie kart zespołu stanowisk archeologicznych zgodnie z zleceniem WWKZ,
- udostępnienie gminnej ewidencji zabytków na stronie internetowej Urzędu Miasta i Gminy w Żerkowie,
- przeprowadzenie spotkań z właścicielami obiektów zabytkowych w ramach zebrań z mieszkańcami wsi i miast,

- włączanie tematyki ochrony zabytków do zajęć szkolnych w szkołach podstawowych i gimnazjum z terenu gminy,
- zorganizowanie w ramach zajęć szkolnych wycieczek krajoznawczych w najciekawsze miejsca w gminie związane z zabytkiem,
- informowanie właścicieli obiektów zabytkowych o możliwości pozyskania środków na ich remonty: powołano „Uchwałę nr XX/V/179/06 Rady Miejskiej Żerkowa z dnia 22 sierpnia 2006 r. w sprawie zasad i trybu postępowania, udzielania i rozliczania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane dla obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków nie stanowiących własności gminy Żerków”,
- współpraca z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w sprawie wpisania do rejestru zabytków obiektów nieujętych jeszcze w rejestrze, a reprezentujących walory historyczne stanowiące ważne miejsce w krajobrazie kulturowym gminy „Obiekt który należy wpisać do rejestru zabytków to Kościół parafialny pw. św. Wojciecha Biskupa i N.M.P. Matki Kościoła w Pogorzeliczy”
- w celu podniesienia wartości zabytków będących własnością gminy wyremontowano w roku 2006 dom urzędników majątku tzw. „dwór” w Lubini Małej, obecnie gmina przeznacza potrzebne środki finansowe na ewentualne naprawy bieżące lub jego wyposażenie,
- będąca własnością gminy Żerków brama pałacowa w Żerkowie przy ul. Kościelnej znajduje się w stanie dobrym, jeżeli jednak zaistnieje taka potrzeba to gmina przeznaczy odpowiednie środki pieniężne na jej odnowę.
- będący własnością gminy Żerków cmentarz w Sierszewie jest zamknięty oraz w Żerkowie ewangelicki (miejsce pocmentarne) także zamknięte, gmina proponuje wraz ze szkołami włączyć je do opieki poprzez coroczną akcję sprzątnięcia tych miejsc.

Wszystkie działania mają na celu poprawienie wizerunku gminy i podniesienia jej atrakcyjności, które powinny przedłożyć się na lepsze warunki funkcjonowania zabytków w przestrzeni społeczno-kulturowej gminy.

8. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.

Podmiotem formułującym gminny program opieki nad zabytkami jest samorząd gminy. Realizacja programu odbywać się będzie poprzez zespół działań władz gminy na rzecz osiągnięcia celów w nim przyjętych.

Gmina w odniesieniu do obiektów wpisanych do rejestru zabytków korzysta z Ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (tekst jednolity Dz. U. nr 121, poz. 844 ze zmianami) zwalniającej z opodatkowania obiekty mieszkalne wpisane do rejestru zabytków i właściwe użytkowanie. W celu pomocy przy ratowaniu zabytków nie będących własnością gminy powołano Uchwałę nr XXIV/179/06 Rady Miejskiej Żerkowa z dnia 22 sierpnia 2006 r. w sprawie zasad i trybu postępowania, udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane dla obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków nie stanowiących własności gminy Żerków.

Zakłada się, że w realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Żerków wykorzystane zostaną następujące grupy instrumentów: instrumenty prawne, finansowe, koordynacji, społeczne oraz instrumenty kontrolne.

- **Instrumenty prawne**

- a) dokumenty wydawane przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wynikające z przepisów ustawowych
  - b) programy określające politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego
  - c) uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem zagadnień ochrony zabytków
  - d) wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków z terenu miasta i gminy, które powinny być objęte ochroną prawną
- **Instrumenty finansowe**
    - a) dotacje
    - b) subwencje
    - c) dofinansowania
    - d) programy uwzględniające finansowanie z funduszy Unii Europejskiej
- **Instrumenty koordynacji**
    - a) strategię rozwoju gminy
    - b) plany rozwoju lokalnego
    - c) programy prac konserwatorskich
    - d) programy ochrony środowiska
    - e) studia i analizy, koncepcje
    - f) plany rewitalizacji
- **Instrumenty społeczne**
    - a) edukacja kulturowa
    - b) informacja
    - c) współpraca
    - d) współdziałanie z organizacjami społecznymi
- **Instrumenty kontrolne**
    - a) utworzenie w ramach organizacyjnych Urzędu Miasta i Gminy Żerków Zespołu Koordynującego pracami realizującymi poszczególne zadania wynikające z ustaleń niniejszego programu. W skład zespołu wchodzi pracownicy Urzędu Miasta i Gminy Żerków:
      - 1. Z-ca Burmistrza
– Jacek Jędraszczyk
      - 2. Podinspektor
– Krzysztof Kopielski
      - 3. Podinspektor
– Anna Nawrocka
    - b) aktualizacja bazy danych ewidencji gminnej
    - c) monitoring stanu środowiska kulturowego.

9. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Burmistrz Miasta i Gminy Żerków zobowiązany jest do sporządzania co 2 lata sprawozdania z gminnego programu opieki nad zabytkami. Sprawozdanie to przedstawiane jest Radzie Gminy. Po 4 latach program powinien zostać zaktualizowany i ponownie przyjęty przez Radę Gminy.

10. Źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami - do określenia przez gminę.

- Rada Miejska Żerkowa corocznie w uchwale budżetowej określi wysokość środków przeznaczonych na dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru.
- Podjęte zostaną działania w celu pozyskania środków z funduszy U. E.